

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1011208721

Дата перевірки:
16.05.2022 20:50:07 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
16.05.2022 21:10:00 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: HrebinecLaura_BA_Istoriya_2022

Кількість сторінок: 44 Кількість слів: 13972 Кількість символів: 103107 Розмір файлу: 1.69 MB ID файлу: 1011101413

8.56% Схожість

Найбільша схожість: 3.37% з Інтернет-джерелом (<http://doktori.btk.elte.hu/lit/laszlogezane/diss.pdf>)

7.65% Джерела з Інтернету

57

Сторінка 46

1.83% Джерела з Бібліотеки

91

Сторінка 47

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра історії та суспільних дисциплін

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Історія Угорського просвітницького товариства Березької жупи

ГРЕБИНЕЦЬ ЛАУРА-ЄЛИЗАВЕТА ГЕОРГІЇВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма Середня освіта (Історія)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7 /27 жовтня 2020 року

Науковий керівник:

Чотарі Юрій Юрійович

к. і. н., доцент

Завідувач кафедрою _____ : **Чотарі Юрій Юрійович**

Кандидат історичних наук, доцент

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 201_

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра історії та суспільних дисциплін

Кваліфікаційна робота

Історія Угорського просвітницького товариства Березької жупи

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка VI-го курсу

Гребинець Лаура-Єлизавета Георгіївна

Освітня програма: Середня освіта (Історія)

Науковий керівник: Чотарі Юрій Юрійович

Кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: Данч Юрій Яношович

Викладач

Берегове
2022

**II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék**

**A BEREGMEGYEI MAGYAR KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET
TÖRTÉNETE**

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Hrebinec Laura-Erzsébet

VI. évfolyamos hallgató

Képzési program: Középiskolai oktatás (Történelem)

Témavezető: Dr. Csatóry György

Docens, Történelemtudományok kandidátusa

Recenzens: Dancs György

oktató

ЗМІСТ

Вступ	6
I. Розділ: ТОВАРИСТВА БЕРЕЗЬКОЇ ЖУПИ	8
1.1. Поняття товариства в житті суспільства. Державне регулювання товариств	8
1.2. Соціальне, економічне та політичне становище Березької жупи	9
1.3. Просвітницькі умови в Березької жупи	14
1.4. Товариства Березької жупи	15
II. Розділ: УГОРСЬКЕ ПРОСВІТНИЦЬКЕ ТОВАРИСТВО БЕРЕЗЬКОЇ ЖУПИ	18
2.1. Створення Угорського просвітницького товариства Березької жупи	18
2.2. Перші кроки діяльності товариства. Заснування дитячих садків	22
2.3. Введення 1% громадської культурної надбавки	25
2.4. Звільнення від поштових витрат	28
2.5. Характерні риси діяльності товариства	29
РЕЗЮМЕ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
Додатки	40

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
I. FEJEZET: BEREG VÁRMEGYE EGYESÜLETEI	8
1.1. Az egyesületek szerepe egy társadalom életében. Az egyesületek országos szabályozása	8
1.2. Bereg vármegye társadalmi, gazdasági és politikai helyzete a dualizmus korában	9
1.3. Közművelődési állapotok a megyében	14
1.4. Bereg vármegye egyesületei	15
II. FEJEZET: A BEREGMEGYEI MAGYAR KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET	18
2.1. A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület megalakulása és működése	18
2.2. Az egyesület első beruházásai. Óvodák létrehozása	22
2.3. Az 1%-os közművelődési pótdó bevezetése	25
2.4. Portómentesség az egyesületnek	28
2.5. Az egyesület működésének jellegzetességei	29
ÖSSZEGZÉS	35
FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE	37
MELLÉKLET	40

BEVEZETÉS

A társadalmi szervezetek működése a civil szféra fontos része, ugyanis hatékonyan oldják meg a különböző társadalmi problémákat. Az élet bármely területére vonatkozólag találhatunk különböző célú egyesületeket. Ilyenek voltak például a szórakozásra, társalgásra, közművelődésre, gazdasági fellendülésre, oktatásra stb. vonatkozó egyesületek működése. Ezek a szervezetek a területükön belül próbálták megoldani a különböző nehézségeket, amivel segítséget tudtak nyújtani a lakosságnak. Az egyesületek történelmi elemzése hasznos ismereteket ad a társadalmi folyamatokról, emellett rámutatnak a társadalmi fejlődésre.

A kutatásom célja az, hogy levéltári iratanyagok, szakirodalmi munkák és a korszajtó által nyújtott információk segítségével felvázoljam a Beregszászban működő társadalmi szervezeteket, amelyek a 19. század végén, 20. század elején működtek. Ezen szervezetek közül a Bereg megyei Magyar Közművelődési Egyesület talán a legjelentősebb. A magyar közművelődési egyesületek megalakulásának célja a magyar nyelv és művelődés terjesztése volt a nem tisztán magyar ajkú területeken. Az 1900-as évekig 22 ilyen egyesület megalapítására került sor. Az egyesületek megteremtették a lehetőségeket arra, hogy a nem magyar anyanyelvű lakosok elsajátítsák a magyar nyelvet.¹ Az országszerte működő közművelődési egyesületek sok fiókegyletet hoztak létre a megyékben. Ez idáig történelmi feldolgozás alá kerültek a Felvidéki-, Erdélyi-, Dunántúli Magyar Közművelődési Egyesületek, viszont a Kárpátaljai Magyar Közművelődési Egyesületek, ezen belül is a Bereg megyei Magyar Közművelődési Egyesület történeti feldolgozása nem történt meg. Ezért is volt szükséges a dolgozat megírása során korábban nem kutatott forrásanyaggal dolgoznunk.

A kutatás tárgya Bereg megyei Magyar Közművelődési Egyesület iratanyagának a felkutatása és feltárása.

A kutatást a Kárpátaljai Állami Levéltár beregszászi részlegében folytattam. Adatokat merítettünk a Bereg vármegye főispánjának irataiból,² illetve Bereg vármegye közigazgatási bizottságának iratanyagából.³ A kutatást nehezítette az, hogy a Bereg megyei Magyar Közművelődési Egyesület iratanyaga nincs egységes rendszerben, tehát külön fondban nem található. Az egyesület működéséről tartalmas leírásokat találhatunk a korabeli sajtóanyagokban. Itt különösen ki tudnám emelni a Bereg című lapot, amely az egyesület hivatalos közlönye volt. A Bereg megyei Magyar Közművelődési Egyesület 1883-ban⁴ alakult meg, viszont még nem állnak rendelkezésre adatok, hogy miért és mikor szűnt meg. A kutatás folyamatáról elmondható, hogy

¹Pallas nagy lexikona. Budapest, Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság, 1900. 190. old.

²KTÁL. F. 10. „Bereg vármegye főispánjának iratai”

³KTÁL. F. 675. „Bereg vármegye közigazgatási bizottságának iratai”

⁴Értesítés//Bereg. 1883.05.20. 10. évfolyam, 20. szám. 2. old.

több szakaszra van bontva. Először is szakirodalmi feltárást végeztem, amelyben felhasználtam minden olyan információt, amely Bereg vármegye társadalmi, gazdasági és/vagy politikai helyzetével foglalkoztak. Továbbá igyekeztem adatokat meríteni a vármegye közművelődési állapotairól, illetve a további egyesületek meglétéről. Az anyaggyűjtés következő szakaszában a levéltári forrásokat tártam fel, illetve a korszajtót vizsgáltam.

A kutatás során számos feladatot oldottunk meg. A dolgozat első részében a szakirodalom segítségével adatokat gyűjtöttem az egyesületek szerepéről egy társadalom életében, illetve az egyesületek országos szabályozási rendszeréről. Továbbá megvizsgáltam Bereg vármegye társadalmi, gazdasági, politikai helyzetét a dualizmus korában. Majd a közművelődési állapotok és egyesületek kutatásával foglalkoztam. A második részben először tártam fel a Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület megalakulásának a folyamatát. Továbbá az egyesület első intézkedéseit és beruházásait kutattam fel. A következő feladat az egyesület működésének a kutatása volt, ezen belül is egy meghatározó kérdés köré koncentráltuk a figyelmet röviden arra, hogy mennyire sikeresen tudta az egyesület véghez vinni az alapszabályukban rögzített feladatokat és célokat.

I. FEJEZET

BEREG VÁRMEGYE EGYESÜLETEI

1.1. Az egyesületek szerepe egy társadalom életében. Az egyesületek országos szabályozása

A 19-20. századi egyesületek fogalom meghatározásaként elmondható, hogy ezek olyan szervezetek voltak, amelyek „közhasznúnak tekintett célra, (döntően) magánszemélyek önkéntes, anyagi áldozattal, fizetéssel (adakozással) járó, intézményesült (megfogalmazott szabályokat követő) szövetkezésének köszönhetően” működtek, és amely felett a hatóság csak felügyeleti jogkörrel rendelkezett, de maguk nem hatósági intézmények voltak.⁵ Tehát elmondható, hogy az egyesületek a társadalom önszerveződésének megnyilvánulásaként egyének és csoportok érdekeinek, értékeinek kifejezésére, ezek képviselésére, valamilyen közös cél, tevékenység megvalósítására szerveződnek. Létrejöttük és működésük elemzése hasznos ismereteket nyújt a társadalmi-gazdasági folyamatok, a társadalmi fejlődés, az állam és a társadalom viszonya, a társadalom szellemi és anyagi ereje tekintetében.⁶

Az egyesületek munkájában való részvétel során az egyének közösségbe szerveződnek és elsajátítják azokat az együttműködési normákat, amelyek aztán a politikai és gazdasági életbe is átvihetők.⁷ Ki lehet emelni az egyesületek, társulatok, vallási gyülekezetek politikai szerepét, mely révén, mint a helyi társadalom terepei lehetőséget nyújtanak a közéletben való részvételre.⁸

1852-től a Határőrvidék kivételével az egész országra kiterjedt az egyesületi pátens. A pátens az egyesületek valamennyi formájának megalakítását kormányiszervi vagy császári engedélyhez kötötte, egyes célokra pedig megtiltotta az egyesületek alapítását. Az engedély megadásának feltételeit a jogszabály rögzítette, ezek azonban tág mérlegelési jogkört biztosítottak a hatóságok számára.⁹

Az egyesületekre vonatkozó szabályozás szinte kivétel nélkül rendeleti úton történt 1867 és 1918 között. A rendeletek elsősorban az ellenőrzési, felügyeleti jogkör terjedelmével, gyakorlásával, kisebb részben más eljárási szabályokkal, és ezek kihágási szankcionálásával foglalkoztak. Ezek közül a legfontosabb tartalmának az ismertetése: Az egyesületek ellenőrzése tárgyában kiadott 1394/1873 BM körrendelet: ideiglenes szabályozásnak indult, egyes részei azonban a II. világháborúig hatályban maradtak. Az egyesületek feletti felügyeleti jog elsődlegesen a törvényhatóságok feladata volt, ezért minden egyesületi alapszabály egy példányát ott kellett

⁵DOMANICZKY Endre: A jogállam és a civil szektor, különös tekintettel a helyi önkormányzatokra. Pécs, 2008. 18. old.

⁶MÁRKUS Edina: Amikor a harmadik az első. A civil szektor többféle nézőpontból. Debrecen, Csokonai Kiadó, 2016. 81. old.

⁷MÁRKUS, 2018. 25. old.

⁸MÁRKUS, 2016. 52. old.

⁹DOMANICZKY, 2008. 32. old.

megőrizni, s ez alapján rendszeresen ellenőrizni, hogy minden, a közigazgatási területen belül működő egyesület alapszabályszerűen működjön. A törvényhatóságok kötelesek minden, közigazgatási területen belül létező „egyletek, társulatok és intézetek” részletes összeírását elkészíteni és félévente frissítve a minisztériumba beküldeni.¹⁰

Az egyletek megalakulása tárgyában kiadott 1508/1875 BM körrendelet szerint az egyesület csak alapszabályának kormány általi láttamozása után tekinthető megalakultnak. Az alapszabály tervezetét az illetékes törvényhatóság útján kell felterjeszteni. Ha a kormány 40 napon belül nem tett észrevételt, az egyesület csak ideiglenesen megalakítottnak volt tekinthető, teljes hatályúvá azonban ez csak a láttamozást követően vált. Minden alapszabály tervezetében fel kellett venni azt a részt, hogy amennyiben az egyesület működése az állam vagy a tagok vagyoni érdekeit veszélyezteti, a kormány a működését felfüggesztheti, és vizsgálatot követően fel is oszthatja.¹¹

A korszakot vizsgálva, országos tekintetben elmondható, hogy 1862-ben Magyarország területén 579 egyletet regisztráltak, ebből Magyarország mai területén 350 volt. Az akkori tevékenységi besorolás szerint az egyletek között a legnagyobb arányban a társalgási (45,6%), majd a jótékonyági egyletek (26,9) szerepeltek. Buda és Pest városokban az egyletek 17%-a működött. Az 1878-as felvétel adatai szerint Magyarországon 3995 egyesület létezett, s ebből 2000 a jelenlegi ország területén. Az egyleteket 16 tevékenységi csoportba sorolták, és további alcsoportokat is meghatároztak. Az egyesületek között a legnagyobb arányban az ipartársulatok szerepeltek (31,9%), őket követik a társas egyesületek (24,1%) és az önszegélyező egyesületek (13,3%). Az egyesületi tagok számát tekintve a legjelentősebbek az önszegélyező egyletek (36,0%) voltak, majd a társas egyletek (13,3%) és az ipartársulatok (10,3%). Budapesten a szervezetek 7%-a működött. Az egyesületi fogalom tisztázatlansága miatt, még az elsődlegesen gazdasági tevékenységet végző termelőszövetkezetek, betegsegélyező egyletek is bekerültek a szervezetek közé.¹²

1.2. Bereg vármegye társadalmi, gazdasági és politikai helyzete a dualizmus korában

1867 fontos fordulópont nemcsak a rendszerváltozásokban bővelkedő modern kori magyar történelemben, hanem a magyar államiság ezeréves történetében is. A kiegyezést követő korszakban az ország polgárai saját bőrükön érezhették a politikai, gazdasági és társadalmi viszonyok gyökeres megváltozását egy-két nemzedék életén belül. Az új parlamentáris kormányzati rendszer, a liberális és nacionalista közgondolkodás, az életre kelő tőkés gazdasági modell, ha nagyon eltérő mértékben

¹⁰DOMANICZKY, 2008. 32. old.

¹¹U.O. 32-33. old.

¹²MÁRKUS Edina: Amikor a harmadik az első. A civil szektor többféle nézőpontból. Debrecen, Csokonai Kiadó, 2016. 74. old.

és ütemezésben is, de az ország szinte minden szegletében éreztették hatásukat, és egy új, modern polgári korszak kialakulását vetítették előre.¹³

Az 1867-es kiegyezés után Beregszász a független Kossuth-párti politika híve maradt. Emiatt gyakran hátrányos helyzetbe került. 1873 elején újonnan feloszlatták a megyéket, Bereg vármegyét Ung megyével egyesítették és székhelyéül Ungvárt jelölték meg. Azonban Bereg vármegye ebbe nem nyugodott bele. 1874. január 10-én ismét összehívták a megye bizottmányi gyűlését, amelyben egyhangúan visszautasították a két vármegye összevonásáról szóló törvénytervezetet.¹⁴

A kiegyezés ugyan deklarálta az állam valamennyi polgárának egyenjogúságát polgári és politikai tekintetben, a politikusok többsége mégsem akart szembesülni azzal a ténnyel, hogy Magyarország soknemzetiségű állam és a nemzetiségekkel rendezni kell a kapcsolatot. A probléma megoldása érdekében született az 1868. évi XLIV. törvénycikk. Ez a liberális szellemű törvény a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában, amely az 1848. előtti nyelvtörvélynél több, de nem korlátlan lehetőséget biztosított az anyanyelv használatára. Ezt a következő módon fogalmazták meg: „...Magyarország összes honpolgárai egy nemzetet képeznek, az oszthatatlan egységes magyar nemzetet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenjogú tagja; ezen egyenjogúság egyedül az országban divatozó többféle nyelvek hivatalos használatára nézve, és csak annyiban eshetik külön szabályok alá, amennyiben ezt az ország egysége, a kormányzat és közigazgatás gyakorlati lehetősége s az igazság pontos kiszolgáltatása szükségessé teszik; a honpolgárok teljes egyenjogúsága minden egyéb viszonyokat illetőleg épségben maradván.” A törvényi szabályozások mibenléte és a nem magyar anyanyelvű népességgel kialakított viszony különösen fontos a vizsgált térségben, ahol kiugróan magas számú és arányú nemzetiség élt.¹⁵

A mai Kárpátalja területét javarészt alkotó négy vármegyében 1869-ben 577 483 fő élt. 1910-ben a lakosság száma elérte a 848 160 főt, azaz 40 év alatt 270 ezerrel növekedett. Nemzetiségi összetétele szerint: 405 994 fő ruszin, 153 492 fő magyar, 128 791 fő zsidó, 94 260 fő román, 37 990 fő szlovák, 24 100 fő német, 3 533 fő más nemzetiségű volt. Kárpátalja mai területének népszaporulata – a magas halálozási és kivándorlási arány figyelembevételével – a legmagasabb volt egész Magyarországon belül.¹⁶

Bereg vármegye összlakossága a korszak elején (1870-ben) kb. 159 ezer, 1893-ban kb. 179 ezer, a korszak vége felé (1910-ben) 236 ezer fő körül mozgott. A megyében a nemzetiségek

¹³SZÉKELY Tamás: A kiegyezés mint biztonsági játszma.//Századok.2021. 155. évfolyam, 1. szám, 5. old.

¹⁴CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. Ungvár, PoliPrint, 2004, 37. old.

¹⁵LÁSZLÓ Gézné: A történelmi Bereg, Szabolcs, Szatmár, Ugocea és Ung vármegyék sajtótörténete 1845-től 1920-ig. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2013. 15. old.

¹⁶BRAUN László: A dualizmus korának társadalmi és gazdasági viszonyai. Beregszász-Ungvár, II. RF KMF – „RIK – U” Kft., 2021, 310. old.

aránya a dualizmus időszakában meghaladta az 57%-ot, ebből a ruszinok kb. 48-46%-ot (csökkenő létszám) tettek ki. A vallásfelekezetek közül a görög katolikus (1910-ben 49%), a református (26%) és az izraelita (14%) volt a legjelentősebb Beregben.¹⁷

A nemzetiségek összlakosságon belüli száma különösen Ung, Ugocsa és Bereg megyében volt magas: 1880-ban közel 69%, 65,3%, illetve 57,7%. A nemzetiségeken belül a ruszinok aránya Beregben 83%, Ugocsában 70%, Ungban 48%. A sorrendben második legnagyobb nemzetiségi közösség a románoké volt, akik Szatmár megye keleti és délkeleti részén éltek. A nem magyar anyanyelvű lakosság száma Szabolcsban volt a legkisebb, ami a megyék között a legnagyobb arányú magyar népesség jelenlétére utal. A népesség 1910. évi, harminc évvel későbbi anyanyelvi adataiból a térség nemzetiségi lakosságának különböző mértékű elmagyarosodására lehet következtetni. A legnagyobb számban Szabolcsban és Ungban 12%-kal, Ugocsában 11%-kal, míg Szatmárban hét, Beregben öt százalékkal csökkent a nemzetiségek aránya. A fent említett törvénnyel kapcsolatban megjegyzendő, hogy semmilyen szankciót nem helyezett kilátásba annak be nem tartása esetére. Ezért a nemzetiségek az 1880-as évek elején született pártprogramjaikban még mindig a törvény betartását, majd annak továbbfejlesztését, nemzetiségi jogaik kiterjesztését követelték. A térség nemzetiségi arculata kihatással volt az oktatásra, az elemi iskolák nyelvére, a művelődési viszonyokra, az írni és olvasni tudásra, a gyakorolt vallásra, a pártviszonyokra, a népesség követeléseire, a sajtóviszonyok alakulására és a sajtó nyelvére.¹⁸

A közigazgatás működésében az első jelentősebb változást az 1869: IV. tc. bevezetése eredményezte. A törvény az igazságszolgáltatás és a közigazgatás szétválasztásáról rendelkezett. A bírói és a végrehajtó hatalmat megyei szinten az alispáni funkció egyesítette, ezért a XVIII. századtól kezdődően e kettős feladat ellátására a közgyűlés két alispánt választott. 1869-től viszont az alispánok bírói funkciója megszűnt, így a későbbiekben, a megyékben már csak egy alispán beiktatására került sor (ezzel párhuzamosan a végrehajtástól független megyei törvényszékek felállításáról is intézkedtek; pl. Guthy Ferenc). A közigazgatás szervezetének átfogó rendezésére az 1870: XLII. tc. elfogadásával nyílt lehetőség. A törvény számos egyéb probléma mellett foglalkozik a megyei tisztségviselők választásával, jogkörével és feladataival.¹⁹

A közigazgatás szakszerű irányítását, valamint a közigazgatási feladatokat ellátó különböző törvényhatósági és állami szervek munkájának koordinációját az 1876-ban felállított közigazgatási bizottságok voltak hivatva biztosítani. Az 1876:VI. törvénycikk értelmében felálló testületek vegyes összetételűek voltak: 21 tagjából 5 fő állami hivatalnok (pl. kir. adófelügyelő, kir. ügyész), 5 fő megyei tisztviselő volt (alispán, főjegyző, tiszti ügyész, árvaszéki elnök, főorvos), míg 10 tagot az

¹⁷CIEGER András: A Bereg megyei politikai elit a dualizmus időszakában.//Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei levéltári évkönyv, Nyíregyháza, 1997. XII. évfolyam, 233. old.

¹⁸LÁSZLÓ, 2013. 16. old.

¹⁹CIEGER, 1997. 233. old.

adott törvényhatósági bizottság (közgyűlés) választott titkosan, az új testület elnöke pedig az állam által kinevezett főispán lett. A közigazgatási bizottság havonta legalább egyszer ülésezett, félévente pedig a kormány részére jelentést készített a megye általános közigazgatási helyzetéről. A bizottság széles és a törvényben pontosan nem rendezett hatáskörrel bírt (adóügyek, közmunkák, népoktatás felügyelete, fegyelmi ügyek stb.), mely lehetővé tette a vármegyei közgyűlés megkerülését is egy-egy kényesebbnek vélt miniszteri rendelet végrehajtásakor. A közigazgatási bizottságon belül pedig a főispán jutott kitüntetett szerephez. Ugyanis halaszthatatlan ügyekben saját felelősségére is intézkedhetett és döntését, valamint a sürgősség okát csak a bizottság következő ülésén kellett indokolnia. Más esetekben viszont joga volt a bizottság határozatát felülvizsgálat céljából az illetékes miniszterhez felterjeszteni. A legjelentősebb befolyást a főispán azonban a fegyelmi ügyekben gyakorolhatta. A közigazgatási bizottság fegyelmi jogköre a közigazgatási feladatokat ellátó összes tisztviselőre kiterjedt (így megszűnt a független bírói eljárás ezekben az ügyekben), az érdemi döntéseket az ötfős fegyelmi választmány hozta, melynek elnöke szintén a főispán volt (tagjai: 2-2 állami és megyei tisztviselő).²⁰

Szintén a központi igazgatás fokozása érdekében sor került a főispáni titkárok tisztségének megalkotására, akiket a belügyminiszter nevezett ki általában a minisztérium fogalmazói közül, kétéves gyakorlat után a főispánok mellé. E hivatal felállítása tovább korlátozta az alispánok jogkörét. Ugyancsak jellemző, hogy a főispán vezette kijelölő választmány ezentúl nem volt köteles határozatait indokolni (pl. azt, hogy kit és miért vett vagy nem vett fel a jelöltek névjegyzékébe). De a törvény bővítette a főispánok kinevezési jogkörét is (1886-tól ő nevezte ki a rendőrkapitányt, a főorvost, a számvevőket stb.), így pozíciója, a megyei élet minden területére kiterjedő kapcsolatai révén, tovább erősödött.²¹ Jellemző, hogy a törvény 87 törvényhatóságot hozott létre, viszont csak 70 főispáni állást engedélyezett, ezért több főispánnak egyszerre két vezető tisztséget kellett betöltenie, ami 50%-os fizetés-kiegészítéssel járt együtt. (Bereg megye főispánja 1876 és 1896 között egyben Ugocsa megye főispánja is volt.)²²

Bereg vármegye a dualizmus korában a magyar országgyűlés képviselőházába négy képviselőt választott. A négy beregi választókerület beosztása a következőképp alakult: tiszaháti választókerület. (központja Beregszász volt), mezőkaszonyi választókerület. (központja Mezőkaszony), munkácsi választókerület. (központja Munkács) és felvidéki választókerület. (központja Nagyberég). A választókerületek rossz kialakítása következtében a településeknek majdnem a fele a választás helyszínétől 30-40 kilométerre feküdt, de nem volt ritka a 70 km-t meghaladó távolság sem. A ruszin nemzetiség képviselői még 1861-ben kérték a kerületi beosztás

²⁰CIEGER, 1997. 218. old.

²¹De megyei pozíciójának erősödésével egy időben politikai önállósága csökkent, tisztségének közeleti megítélése általánosan romlott.

²²CIEGER, 1997. 219. old.

megváltoztatását a rossz útviszonyokra és arra hivatkozva, hogy az összes választási székhely magyarul területeken és aránytalanul elosztva lett kijelölve, beadványukat azonban elutasították.²³

Gazdasági szempontból a helyi politikai elit képviselőit vizsgálva, néhány jövedelmi szint megállapítható. A vizsgált személyek közül vagyonát tekintve messze kiemelkedik Schönborn-Buchheim Ervin, aki egyértelműen az ország leggazdagabb emberei közé tartozott. Vizsgálatok szerint 1892-ben az ország tizenegyedik legnagyobb adózója volt. 1903-tól fia, Schönborn-Buchheim Károly növelte tovább a családi vagyont: 1914-ben már 107 663 korona (53 831 ft.) egyenes adót fizetett. A család két tagjának évi jövedelme több százezer forintba volt tehető. A következő vagyoni szinten a számos jól jövedelmező országos tisztséget betöltő, szerteágazó kapcsolatokkal rendelkező személyek állnak. Esetükben patinás családnév és (vagy) a tekintélyes családi vagyon szintén meghatározó. Ide sorolható Lónyay Menyhért, Beöthy Pál és Madárassy-Beck Gyula is. Jövedelmük évente több tízezer forint lehetett. A harmadik csoportba a helyi politikai elit vagyonosabb rétege tartozik: a főispánok és néhány képviselő (pl. Barta Ödön, Hirtenstein Lajos, Várady Gyula). Évi jövedelmük ötezer és tízezer forint között mozoghatott. A főispáni és a képviselői fizetés esetükben már jövedelmük jelentős részét tette ki. Őket már az ősi nemesi múlt és a családi vagyon sem mindig segítette, többük saját erejéből küzdött fel magát erre a vagyoni szintre. A legnépesebb, negyedik csoportot pedig azok az alispánok és képviselők alkotják, akik anyagi boldogulásukat kizárólag helyi szinten keresték. Döntően az állami, illetve megyei fizetésen és az esetlegesen meglévő birtokok bevételein alapuló jövedelmük 4000-7000 forint körül alakult (bár inkább csak képviselői és alispáni tisztségük idején).²⁴

A helyi politikai elitbe való bekerülés nem csak a családi kapcsolatok révén jöhetett létre. Legalább ilyen jelentős szerepet játszott a különböző társadalmi szervezetekben vállalt tagságokon keresztül szövődő ismeretségek, barátságok rendszere is. Itt elsősorban a különféle helyi szintű egyesületek belső életére gondolunk. Az általában közvetlenül a választások előtt szerveződő politikai körök (pártok) ugyanis egyrészt rövid életűek voltak, másrészt csupán egy közös ügy sikerre juttatására szerveződtek. A képviselőjelöltek kiválasztása a legtöbb esetben ekkorra már megtörtént, a helyi párt feladata a jelölt győzelemre segítése volt. A különféle szakegyletek (pl. tanító- és iparos egyletek) pedig homogén összetételük folytán legfeljebb csak saját szakmájukon belül tették lehetővé a tagoknak érdekeik kijárását, de a helyi közéletben rendszerint politikai relevanciával nem bírtak (nem biztosítottak lehetőséget a helyi vezető réteggel való intézményes kapcsolattartásra). A megyei kaszinók és a szabadkőműves páholyok viszont a helyi politikai, gazdasági és kulturális elit tagjainak jelentős részét magukban foglalták, teret biztosítva egyrészt a közélet eltérő területeiről érkező információk cseréjének, másrészt a személyes

²³CIEGER, 1997. 233. old.

²⁴CIEGER, 1997. 260. old.

ismeretségek, befolyásos kapcsolatok kiépítésének. E két intézmény vizsgálatát elvben az is könnyíti, hogy régióink minden megyéjében megtalálhatók voltak. Csakhogy a rendelkezésünkre álló források (a helyi sajtó, hivatalos levéltári iratok stb.) csak ritkán utalnak az egyesületek belső viszonyaira²⁵

1.3. Közművelődési állapotok a megyében

1876-ban Bereg vármegyében 73 helységben nem volt iskola. Az 1880-as évekre viszont haladás mutatható ki, mivel már csak 45 helység nem rendelkezett saját iskolával. A népiskolákban sikeresen terjesztették a magyar nyelvet, melyet az 1870-es évek második felében létesített tíz állami elemi népiskolának lehet tulajdonítani. Ezekben a népiskolákban 11 szakképzett tanár 478 nem magyar anyanyelvű tanulót oktatott kellő sikerrel. A népiskolák fenntartása túlnyomó részt államsegély által valósult meg. Azonban a néptanítók anyagi helyzete általában szegényes volt.²⁶ 1880-ban a megye összes egyenes adója 477589 forintot tett ki, ebből az iskolák fenntartására 94156 forintot fordítottak. Emellett az iskolák fenntartására az állam 1875-ben évi 6925 forintot adott, míg ez az összeg 1880-ban már elérte az 15731 forintot. Így elmondható, hogy Bereg vármegyében a tankötelesek oktatása fejenként 5 forintba került. Lehoczky szerint, Bereg megyében a községi iskolák szervezéséhez nem mutatkozik nagy hajlandóság. Így 1880-ban is csak 15 községi iskola működött. Említésre méltó, hogy Beregszászban a nőegylet fenntartott egy nyilvánossági joggal felruházott négy osztályú polgári leányiskolát, amely 1873-ban kezdte el működését. Erre egy évre, 1874 októberében a beregszászi polgári fiúiskola is megalakulhatott. Az intézeteket az állam évi 4000 forint segélyt ad, emellett a szükséges taneszközökkel is ellátja őket.²⁷ Az 1880-as években csak Munkácson és Beregszászban működött egy-egy óvoda.

Deák György 1846-ban könyvnyomdát alapított Beregszászban. Ő arról is nevezetes, hogy ő találta fel a nyomdafesték henger általi alkalmazását.²⁸ Az 1850-es években pedig Keszler József egy négyszász kötetből álló kölcsönkönyvtárat is nyitott. A beregszászi olvasó egylet szintén könyvtárral bírt, melyet az olvasó közönség használhatott.²⁹

Beregszászban az 1870-ben hitelintézetet is alapítottak 1500 darab százforintos részvényre alapítva. Működését csak 1871. május 1-én tudta megkezdeni, miután a minisztérium 219005. szám alatt megerősítette. Tevékenységét csak a kibocsátott részvények 30%-nak befizetése után tudta

²⁵CIEGER András: Érdekek és stratégiák. A helyi politikai elit érdekérvényesítési lehetőségei a kárpátaljai régió vármegyéiben a dualizmus időszakában. //Korall, 2003. 13. sz. 92 old.

²⁶LEHOCZKY Tivadar: Beregvármegye monographiája. Ungvár, Nyomtatott Polacsek Miksa könyvnyomdájában, 1881. 116-118. old.

²⁷LEHOCZKY, 1881. 116. old.

²⁸LEHOCZKY Tivadar: Adalékok Beregszász történetéhez. Ungvár, Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, 1999. 48. old.

²⁹LEHOCZKY, 1881. 119. old

elkezdeni. Az elnöke dr. Lang Ferenc volt. 1873-ban a társulat új 1500 darab egyszáz forintos részvényt tudott kibocsátani. A részletfizetés biztosítását előleggel és váltókkal fedezték.³⁰

1871-ben Beregszászban megnyílt a királyi törvényszék. Emellett a megyeháza felépítésére is sor került a városban.³¹

1.4. Bereg vármegye egyesületei

Bereg vármegye egyesületeinek az összeírását Lehoczky Tivadar munkásságában láthatjuk. Elmondható, hogy a társadalmi egyesületek még nem érkeztek nagy teret hódítani maguknak. Csekély volt azon egyesületek száma, amelyek az önművelődés vagy a közös érdek terjesztése miatt keletkeztek. Összesen 43 egyesület volt, ebből 10 általános megyei érdekű, a többi pedig helyi jótékonyági vagy a közös érdekek terjesztésére szolgáltak. Az első és legrégebbi egyesületnek a Beregmegyei Olvasó Egyesület számított. 1845-ben alapították Beregszászban.³² 1841. március 5-én alakult meg a Bereg megyei Kaszinó az 1835-től másodalispáni tisztet betöltő Eötvös Tamás³³ indítványára. Az első jegyzőkönyv a Kaszinót még nevén nevezi, a későbbiekben Beregi olvasó Egyesületként említi. Első székhelye az Arany Oroszlán (ma az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház épülete) szálló emeleti sarokszobájában és a mellette lévő helyiségben kapott helyet. Az egyesület célja a társalgás és szórakozás mellett az olvasás és művelt viselkedés terjesztése volt.³⁴ A Beregmegyei Olvasó Egyesület alapszabályait 1880-ban 51743. szám alatt fogadta el a belügyminisztérium. 1881-ben 104 tagja volt, évi 6 forint tagsági díjjal.³⁵ A megyei közéletben való elismertség, a társadalmi elitben betöltött szerep legfőbb fokmérőjének az számított, hogy valaki tagja volt-e (és ha igen, mikortól) a Beregmegyei Kaszinónak. A Kaszinó fogta össze és szervezte a megye társadalmi életét, biztosított szórakozási és művelődési lehetőséget a tagsággal rendelkező férfiaknak (1887-ben a kaszinó 132, a korszak végén 1919-ben pedig már 257 tagot számlált).³⁶

1870 szeptemberében megalakult Beregszászban a „Világosság” szabadkőművesi páholy. 65 taggal rendelkezett és 1870 novemberében kormányi jóváhagyásra tett szert. 1871-ben megalakult a Beregszászi Gőzmalom Részvénytársaság 600 darab részvénnel. A Beregszász és

³⁰LEHOCZKY, 1881. 127-128. old.

³¹CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. Ungvár, PoliPrint, 2004, 37. old.

³²LEHOCZKY, 1881. 122-124. old.

³³EÖTVÖS Tamás szül. 1800. május 26-án Vásárosnaményban. Jogi diplomát szerez. 1832-ben főszolgabíró, 1835-ben másodalispán, ekkor a megye követeként is működik Pozsonyban. 1835 – 1841 között Bereg megye alispánja, ellenzéki politikus. 1841-től nem vállalt hivatal, de nagy érdemeket szerez a Bereg megyei Kaszinó létrehozásakor. Forrás: Csatáry György: Múltunk írott ereklyéi. Ungvár-Budapest, Intermix kiadó, 1995. 163. old.

³⁴CSATÁRY György: Beregszász a 18-19. században.// Szabolcs-Szatmár-Beregi levéltári évkönyv. 2006. XVII. évfolyam. 104. old.

³⁵LEHOCZKY, 1881. 122-124 old.

³⁶Cieger András: A Bereg megyei politikai elit a dualizmus időszakában.//Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei levéltári évkönyv, Nyiregyháza, 1997. XII. évfolyam, 251. old.

Vidéki Nőegylet 180 taggal alakult meg 1873. március 30-án. 25 alapító, 33 pártoló, 43 rendes és 58 egyéb tagja volt, évi 6 forint díjjal. Elnöke Gönczy Sándorné volt, aki 1879-ben arany érdemkereszttel volt kitüntetve. Célja a köznevelés, tanügy és a háziipar elmozdítása volt. A Bereg megyei Ügyvédi Egylet célja a jogászság szellemének emelése, illetve a társadalmi érintkezés és szakmabeli eszmecsere volt. A Beregszászban 1872-ben alakult egylet, azonban 1881-től működése szünetelt.³⁷

A Bereg megyei Gazdasági Egyesület, 1875. február 24-én alakult meg Beregszászban, Horváth István megyei főispán kezdeményezésére. Célja a megyei gazdasági érdekek elmozdítása volt. Ekkor 270 alapító, rendes és pártoló taggal 733 forint volt az évi tagsági díj és 800 forint alapítványi tőkével rendelkezett. Az 1875. március 31-i átszervezésnél elnöknek választották Horváth Istvánt, alelnöknek Freyeseysen Gyulát³⁸ és dr. Umlauff Győzöt, titkárrá Abonyi Emilt. 1877-ben 20 alapító, 57 rendes, 94 évdíjas és 105 pártoló tagja volt, összesen 274. Lehoczky Tivadar (1830-1915) szerint az egyesület tevékenysége igen csekély volt, ugyanis az 1881-ben kiadott monográfiájában erről tanúskodik. A Beregvármegyei Községi és Körjegyzők Egylete 1875-ben alakult Beregszászban, célja az önművelődés a körjegyzői szakmában, 1881-ben 34 tagja volt 2 forint évdíjjal.³⁹ 1878-ban Munkácson alakult a Munkácsvidéki Műpártoló Egyesület. Az egylet magába vonta a már működő lövészet, dalárda és színészi egyleteket. Célja a magyar nemzeti nyelv, zene, színészet és lövészet gyakorlása volt. 1881-ben 9 alapító, 35 pártoló és 82 rendes tagja volt. Ugyanebben az évben tíz évre megalakult a Felsőtiszavidéki Háziipart Terjesztő Egyesület, Beregszászban. Célja a háziipar terjesztése volt. 10 alapító, 19 pártoló és 115 rendes taggal rendelkezett. Az alapító tagoknak 60 forintot kellett letenniük, a rendes tagok évi 2 forintot fizettek. Az egyesület Beregszászban női ipartanodát és kosárfonó tanműhelyt tartott fenn. Az 1878-ban keletkezett Magyar Országos Segélyező Nőegyletnek a megyében három fiókegylete volt, a beregszászi fiókegylet elnökévé Gönczy Sándornét választották.⁴⁰

1883. május 16-án megalakult a Bereg megyei Magyar Közművelődési Egyesület. Az egyesület tevékenysége egészen 1914-ig folyamatosan követhető volt. Ebben a tanulmányban az egyesület tevékenysége és elért eredményei bővebb kifejtésére kerül sor.

³⁷LEHOCZKY, 1881. 122-124. old.

³⁸Freyseysen Gyula (1822–1877) 1822-ben született Munkácson. Nemesi családban látta meg a napvilágot. Jogot végzett. 1848 tavaszán szolgabíró volt Bereg megyében. 1848 szeptemberétől százados, a 200 főnyi beregi önkéntes nemzetőr század parancsnoka. Részt vett a Jellačić elleni harcokban. 1849. február 2-től honvéd őrnagy Perczel seregében. 1849. május 26-tól a Bereg megyei nemzetőrség, július közepétől egy 1200 fős mozgósított nemzetőr zászlóalj parancsnoka Vásárosnaményban. A zsbóbi kapitulációig szolgált. 1850 januárjában Kassán sorozóbizottság elé állították. Később Bereg megye alispánja, végül kataszteri igazgatója. 1867–1868-ban a Bereg megyei honvédegylet tagja, hivatalnok. 1877 decemberében hunyt el Munkácson. Sírja ismeretlen. Forrás: Bagu Balázs: Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc kárpátalján. Ungvár – Budapest, 2010, Intermix kiadó. 29. old.

³⁹LEHOCZKY, 1881. 122-123. old.

⁴⁰U. o. 124 old.

II. FEJEZET

A BEREGMEGYEI MAGYAR KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET

2.1. A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület megalakulása és működése

A magyar közművelődési egyesületek megalakulásának a célja a magyar nyelv és művelődés terjesztése volt a nem magyar ajkú területeken. Országszerte az 1900-as évekig 22 ilyen egyesület megalapítására került sor. Az egyesületek megteremtették a lehetőségeket arra, hogy a nem magyar anyanyelvű lakosok elsajátítsák a magyar nyelvet.⁴¹

A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület 1883. január 30-án kezdte a szervezkedését Beregszászban.⁴² A Magyarország című havi folyóirat távirati tudósítást kapott, melyben az állt, hogy Bereg megye bizottsága által a magyar nemzeti népnevelés előmozdítására szolgáló egyesület megalapítására kiküldött szervező-bizottság megtartotta az ülését Beregszászban. Halász Ferenc⁴³ tanfelügyelő által kidolgozott alapszabály tervezetét csekély módosításokkal elfogadták. A szervező bizottság kimondta, hogy a Bereg megyei magyar közművelődési egyesület a többi, hasonló céllal már alakult vagy alakulandó egyesülettel szövetkezni fog. A szervező bizottság ezentúl tagokat gyűjtött. Az alakuló közgyűlését márciusban tartották.⁴⁴

A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület szervező bizottsága 40-nél több tagja csaknem kivétel nélkül megjelent. A tagok egyetértettek a magyar nyelv terjesztésének szükségességéről, és a nép anyagi és erkölcsi helyzetének fejlesztéséről. A szervező bizottság gyűlését Hunyady Béla elnök nyitotta meg, megjegyezve, hogy a végleges megalakulásig 3 pont teljesítése választja el: az alapszabály készítése, a mozgalomkeltés és a tagok gyűjtése, illetve az ideiglenes vezetés kiválasztása az egyesület megalakulásáig.

Az alapszabály tervezetét Halász Ferenc előlegesen elkészítette és a bizottság egy részletes vita után elfogadta. A legrészletesebb vitát a cím és címerkérdés, az egyesület feladatai, a vándortanítók és iskolalátogatók ügye, a tisztviselők és tagok, a gyűlések tartásának ideje és helye, a fiókkörök alakításával foglalkozó cikkelyek keltették. A vita négy órán át tartott. Halász Ferenc javaslatára elfogadták a legfontosabb szervezési határozati javaslatokat. Ilyen volt például az, hogy a Beregmegyei Közművelődési Egyesület a hasonló célú egyesületekkel a legszorosabb

⁴¹Pallas nagy lexikona. Budapest, Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság, 1900. 190. old.

⁴²Egyesületek és társulatok. //Nemzet. 1883. 01. 31. II. évfolyam, 30. szám. 226. old.

⁴³HALÁSZ Ferenc, 1882-ig Fischer (Beregszász, 1849. márc. 1.—Bp., 1910. júl. 2.): pedagógus. Magántanítóskodás után 1869-ben az ung-beregi tanfelügyelőséghez került, közben magánúton elvégezte a kassai jogakadémiát. 1876-ban Bereg vármegye tanfelügyelőjévé nevezték ki. 1895-től a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban az állami népoktatási alosztály vezetője. Az állami iskolák felállítását a nemzetiségek magyarosítására akarta felhasználni. Az Ung c. lap segédszerkesztője (1876-ig) volt. Forrás: KENYERES Ágnes: Magyar életrajzi lexikon. Budapest, Akadémiai kiadó, 1982. 661. old

⁴⁴Magyar egyesület Beregmegyében.// Pesti Hírlap. 1883.01.31. V. évfolyam, 31. szám. 3. old.

összekötésbe kívánt lépni és az országos magyar közművelődési egyesület részeként tervezte működését. A tagok gyűjtésére a szervező bizottságot jelölték ki és a bizottság a megvitattott és elfogadott aláírási íveket elküldte a tagoknak. Emellett a megyei alispáni hivatalt is felkérték, hogy minden közigazgatási tisztviselőnek és a vidékek tevékenyebb és befolyásosabb polgárainak aláírási íveket küldjenek az érdeklődés felkeltése céljából. Továbbá az aláírási ívek beszédese és a befizetések kezelése is ideiglenesen a feladatuk közé tartozott. Az alakuló egyesületi ülés megtartásának határidejét márciusra tűzték ki. Hivatalos közlönyként a Bereg újságot választották, emellett a Magyarország című havi szakfolyóiratot is folyamatosan értesítették.⁴⁵

A Bereg megyei Közművelődési Egyesület elsősorban az iskolák szervezésével, tanítókat és tanulókat jutalmazó egyesületként működött, viszont figyelmet fordított azokra a folyamatokra is, amelyek a közművelődéssel nincsenek szoros kapcsolatban, viszont mégis hátráltathatják a köznépművelődését. Ilyen volt a pálinkaivás szokásának elterjedése,⁴⁶ főleg a gyermekek pálinkafogyasztási szokásai, melyre az egyesület figyelmet fordított és megtiltotta a 15 évnél fiatalabbak pálinkaivását, illetve ennek megszegését törvény általi büntetését bevezette.⁴⁷ A munkalehetőség hiányának kiküszöbölése érdekében az egyesület a háziipar terjesztésére szentelt figyelmet.⁴⁸

1883. február 13-án Halász Ferenc bereg megyei tanfelügyelő jelentette az alispánnak, hogy a Hitelintézet 40 forinttal hozzájárult az egyesület működéséhez.⁴⁹ Az 1883 márciusában szétküldött 318 aláírási ívből csupán 52 érkezett vissza. Alapító tagként belépett: Báró Perényi Zsigmond főispán 100 forinttal, Horváth István, Jobszty Gyula alispán, Tájnel Ödön megyei főjegyző, Bloksay István királyi közjegyző, a beregszászi olvasó-egylet, a beregszászi hitelintézet, Beregszászváros, Gorondközség, továbbá Gönczy Sándorné, Lónyai Géza és Péter Henrik (Felső-Remetéről) egyenként 50 forinttal. Rendes tagként 108-an csatlakoztak, pártoló tagként 36-an. Az alapszabály szerint az egyesületnek legalább 100 taggal kellett rendelkezni, ahhoz, hogy megtartsa az alakító közgyűlést, amely ekkorra már megvolt. Azonban a szervező bizottság több aláírási ív megérkezéséig várt. A bizottság véleménye szerint az egyesület már 1883 őszén megkezdhetette volna a tevékenységét.⁵⁰

⁴⁵Egy tag: A „bereg megyei magyar közművelődési egyesület“ szervezésére kiküldött bizottság első gyűlése 1883. jan. 30. // Bereg. 1883.02.04. X. évfolyam, 5. szám. 2. old.

⁴⁶A „Bereg megyei magyar közművelődési egyesületihez. // Bereg. 1883.03.04. X. évfolyam, 9. szám. 2. old.

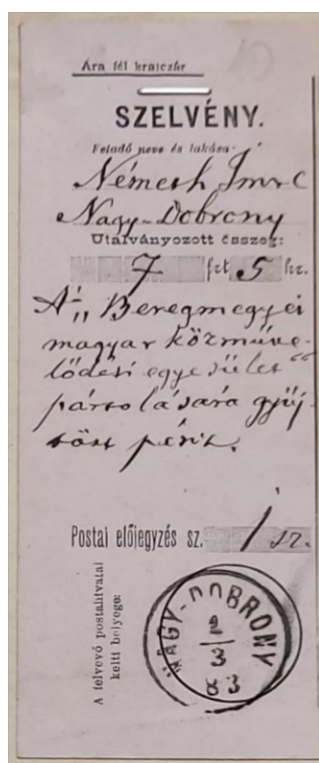
⁴⁷A „Bereg megyei magyar közművelődési egyesületihez. (Folytatás.) // Bereg. 1883.03.18. X. évfolyam, 11. szám. 2. old.

⁴⁸A „Bereg megyei magyar közművelődési egyesületihez. (Vége.) // Bereg. 1883.03.25. X. évfolyam, 12. szám. 1-2. old.

⁴⁹KTÁL. F. 675. op. 1. od.zb. 1632. lap 1.

⁵⁰Vegyes hírek. // Bereg. 1883.03.11. X. évfolyam, 10. szám. 2. old.

Az összegek begyűjtése leggyakrabban szelvények segítségével történt, amelyet postai úton átadtak az illetékeseknek (lásd 1. számú kép:Németh Imre szelvénye).⁵¹

1. számú kép: Németh Imre szelvénye.

Forrás:KTÁL F. 675. op.1. od.zb. 1632. lap 10.

A Beregmegyei Honvédegylet⁵² 1883. március 4-én tartott közgyűlésén kimondta, hogy az 1772 forint alaptőkéjét a Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesületnek adja át, abban az esetben, ha már nem lesz olyan 1848-as honvéd, aki segélyezésre szorul. Feltételként kitűzték, hogy az összeg felét használják a céljaikra, a másik felét pedig tőkésítsék 100 évig.⁵³

1883 áprilisában az egyesületnek 13 alapító, 172 rendes és 148 pártoló tagja volt, összesen 333 fizető taggal. Ezen belül gróf Schönborn uradalmi tiszti kara 31-fővel bővítette az egyesület rendes tagjainak számát. A szervező bizottság által kiküldött 382 aláírási ívből továbbra sem érkezett vissza 270.⁵⁴ A közgyűlést májusban akarták megtartani. A községek közül a legtöbben Beregszászból jelentkeztek, ezt követte Gorond község, Munkács nem nyilatkozott.⁵⁵

⁵¹KTÁL F. 675. op.1. od. zb. 1632. lap 10.

⁵²A Beregmegyei Honvédegylet 1860. december 24-én alakult meg Beregszászban. Az egyleti tagok a szabadságharc eszméjének ébrentartása mellett, egyesületi úton akarták biztosítani a honvédek beilleszkedését mind a polgári, mind a katonai pályán. Felemelték szavukat nyugdíjigényeiknek a kielégítése érdekében, a hadiözvegyek támogatásáért. Forrás: CSATÁRY György: Múltunk írott ereklyéi. Ungvár-Budapest, Intermix kiadó, 1995. 119.old.

⁵³Vegyes hírek. // Bereg. 1883.03.11. X. évfolyam, 10. szám. 2. old.

⁵⁴Vegyes hírek. // Bereg. 1883.04.08. X. évfolyam, 14. szám. 2-3. old.

⁵⁵Vegyes hírek. // Bereg. 1883.04.08. X. évfolyam, 14. szám. 2-3. old.

1883 áprilisában Hunyady Béla közzétette a meghívását, amelyben felkérte a kiküldött szervező bizottságot, hogy április 15-én délután 3 órakor Beregszászban a megye székházának termében tartott szervezőbizottsági ülésre jelenjenek meg, ahhoz hogy a másnap délelőtt 10 órakor tartott egyleti alakuló gyűlés tárgysorozatát előkészítsék. Az alakuló közgyűlés tárgyai voltak a szervezőbizottság által kidolgozott alapszabálytervezet megvitatása és elfogadása, az egyesület védnökének, tisztikarának és a központi igazgató-választmány tagjainak megválasztása és a szervezőbizottság elnökéhez a benyújtott indítványok tárgyalása.⁵⁶

Az 1883. május 16-án tartott alakuló közgyűlésen az egyesület végleges megalakulására került sor. Hunyady Béla, a szervező bizottság elnöke, érkezettnek látta a közgyűlés összehívását, mivel a tagok száma már felülmúlta a 400-at. A közgyűlés jegyzőkönyv vezetésére Szalay Tamás ügyvédet és a megyei aljegyzőt kérték fel. Az első közgyűlés során az alapszabály tervezet egyes paragrafusait némileg módosították. Végleges jóváhagyásuk után a megyei alispán által a belügyminisztériumhoz határozták elküldeni.⁵⁷

Az egyesület védnöke gróf Schönborn Bucheim Ervin⁵⁸ volt, elnöke báró Perényi Zsigmond megyei főispán, alelnöke Hunyady Béla, igazgatója Halász Ferenc, titkára Szalay Tamás, ügyész Dr. BuzáthKamil, pénztárnok Nagy Béla. A központi igazgatóság és választmányi tagok a következők voltak: Jobszty Gyula, Tájnél Ödön, Kovács István, Bloksay István, hetei Horváth István, Pasqual Antal, Peterdy Károly, Deskó János, Pap József, Merényi János, Szeles Elek, Lehoczky Tivadar, Guthv Ferenc, Horthy Gyula, Buzáth Károly, Berzsenyi Pál, Katona Sándor és Péchy Endre.

A következő közgyűlést augusztusban tartották meg, Munkács városában.⁵⁹ 1883. július 27-én a Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület alapszabályai jóváhagyásra kerültek a Magyar Királyi Belügyminisztérium által, 44806. szám alatt kelt rendeletével. Az egyesület központi igazgató választmánya augusztus 13-án határozatot hozott, hogy a működését milyen irányban és

⁵⁶Vegyes hírek. Meghívás. // Bereg. 1883.05.06. X. évfolyam, 18. szám. 2. old.

⁵⁷Frieder Mór egyleti tag, a megjelent A pálinka ital kártékonyága és annak orvoslata című röpiratából jövedelmező 8 forintot és a fennmaradt 180 példányát az egyesületnek ajándékozta. Forrás: Értesítés//Bereg. 1883.05.20. 10. évfolyam, 20. szám. 2. old.

⁵⁸SCHÖNBORN-Bucheim Ervin (Frigyes Károly): született 1842-ben Bécsben. Nagykorúságának elérésekor Bereg főispánja lesz (1866-1871), a Lipót-rend középkeresztese (1873-tól), valóságos belső titkos tanácsos, a svéd és a belga Lipót-rend tagja (1881-től), Alsó-Ausztria örökös főasztalnoka, a magyar főrendiház tagja, valamint a Bereg megyei Kaszinó dísztagja. Kb. 200 ezer kat. hold birtokosa Beregben. 7000 forintot adományoz az MTA javára, az 1885-ös országos kiállítás alkalmával önálló, a munkácsi uradalmat bemutató pavilont állíttat. Meghalt 1903. jan. 20-án. 1875-ben 30 865 forint egyenes adót, 1880-ban 48 833 forintot, 1888-ban 44 967 forintot és 1892-ben 44 303 forintot fizetett, az 1903. évre pedig egyenes adója 52 843 korona volt. (II. Rákóczi Ferenc elkobzott beregi birtokait a Schönborn-család 1726-ban kapta meg, a család első tagja 1715-ben nyert honfűsítést, 1741 óta a család a magyar főrendiházban is képviseltetheti magát, valamint ugyanebben az évben megkapta Bereg megye örökös főispáni tisztségét is. A családnak Ausztriában voltak további birtokai.) Forrás: Cieger András: A Bereg megyei politikai elit a dualizmus időszakában.//Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei levéltári évkönyv, Nyiregyháza, 1997, 271. old.

⁵⁹Értesítés//Bereg. 1883.05.20. 10. évfolyam, 20. szám. 2. old.

mértékben fogja megkezdeni, illetve, hogy milyen sürgős intézkedésekre volt szükség a megyei közművelődés érdekében.⁶⁰

Mint láthatjuk, a Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület három és fél hónap alatt megalakult. Ez részben több dolognak is volt köszönhető. Először is ki lehet emelni a tagok elszántságát és egyetértését az egyesület fontosságáról. Az egyesület szervező bizottsága előtt több feladat is állt, amelyet teljesítettek. Persze a megalakulása nem volt akadálymentes. A bizottság tagjainak meg kellett egyezniük az alapszabály tervezettel kapcsolatban, amelyet Halász Ferenc készített elő. A másik nagy kihívás pedig a tagok toborzása volt, amelyben a nehézségek ellenére sikerült elérniük sikereket. Továbbá, az egyesület megkezdte a tőke begyűjtését, amelyet a kötelező tagsági díj segítségével érte el. Emellett több intézet vagy egyesület is hozzájárult az egyesület működéséhez.

2.2. Az egyesület első beruházásai: óvodák létrehozása.

Az augusztusi közgyűlésen részt vett Szathmáry Károly,⁶¹ miniszteri biztos úr és az országos kisdedóvó egyesület titkára.⁶² A közgyűlésen felhívta az egyesület figyelmét a gyereknevelés fontosságára, miközben az egyesületi tagok a legelső teendők felett tanácskoztak. A hazai közművelődésnek fontos tényezője az alapnevelés volt, mely az oktatásügy alapját képezte. Az egyesület legelső feladata a hazai nyelv terjesztése volt társadalmi úton, erőszakos kényszerítés nélkül. A megye idegen ajkú lakossága közt a legkönnyebbnek és legcélravezetőbb útnak a gyermeknevelést tekintették, pontosabban magyar nyelvű óvodák és gyermekmenhelyek felállítását tekintették elsődlegesnek. Az egyesületi tagok a magyar nyelv terjesztését az óvodákon keresztül sikeresnek és hatékonynak tekintették, mivel így a gyerekek a megőrzés, a rend és fegyelemhez való szoktatás mellett, játszva, közvetetten a magyar nyelvet megtanulták. Ezen kívül ez a gyerekek további képzését is elősegítette, mivel, ha már az óvodákban megtanulhatták a magyar nyelvet, tovább tanulhattak magyar nyelvű tanintézményekben. A magyarországi kormány is belátta ennek a törekvésnek a fontosságát és megígérte a támogatását ennek a célnak az előmozdítása érdekében.

⁶⁰Megyei Hivatalos Közlemény. //Bereg. 1883.08.19. 10. évfolyam, 33. szám. 1. old.

⁶¹SZATHMÁRY Károly (Szilágysomlyó, 1831. július 24. - Budapest, 1891. január 14.) író és tanár volt. A szabadságharcban való részvétele miatt börtönt szenvedett. Kiszabadulása után magánintézetben tanított. 1857-ben a pesti egyetemen doktori oklevelet szerzett. 1869-ben országgyűlési képviselő. Mint Tisza Kálmán híve, több fővárosi lap szerkesztője volt. A Kisfaludy Társaság és a Petőfi Társaság tagja volt. 1872-ben megalapította az Országos Kisdedóvó Egyesületet, melynek 1877-ben elnöke lett. Számos törvényjavaslatot készített a kisdedóvás érdekében. Sokirányú közéleti tevékenységet fejtett ki. A századvég egyik legtermékenyebb írója volt, emléket állított 1848 harcainak. Forrás: KENYERES Ágnes: Magyar életrajzi lexikon. Budapest, Akadémiai kiadó, 1982. 714. old.

⁶²Megyei Hivatalos Közlemény. //Bereg. 1883.08.19. 10. évfolyam, 33. szám. 1. old.

Az egyesület a magyar tannyelvű iskolák segélyezését és a magyar nyelv taníttatásában kitüntetett tanítók jutalmazását és egyéb céljai megvalósításának idejét későbbre tűzte ki.⁶³

A közgyűlésen gróf Schönborn Bucheim Ervin bejelentette, hogy elfogadja az egyesület által felajánlott védnökséget, illetve kifejezte, hogy az egyesületet anyagilag is kész volt támogatni. A belügyminisztérium által javított alapszabály változatot 600 példányban kinyomtatták és az egyesületi tagoknak elküldték. Az augusztus 3-án tartott rendkívüli közgyűlésen 70. szám alatti határozat szerint elkészítették az egyesület pecsétjét, melyen a megye címere szerepelt.⁶⁴

2. számú kép: „A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület pecsétje”

Forrás: KTÁL F 675. op.1. od.zb. 2541. lap 61.

Az egyesületi igazgató bejelentette, hogy a közoktatási miniszter 22531 szám alatti rendeletében egy állami jellegű óvoda, illetve Bereg és Tarpa mezővárosokban gyermekmenhely létesítését rendelte el. 1883-ban az egyesületnek 16 alapító, 219 rendes, és 214 pártolótagja volt. A tagsági díjak és alapítványok kamataiból származó tőkéjük 673 forint 10 korona volt.

A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület központi igazgató-választmányának ülésén az egyesületi igazgató bejelentette, hogy a hársfalvai fürdővendégek nevében Propper Lipót és Szalánczy Ferenc a múlt és folyó évben összesen 140 forintot küldtek be azzal a céllal, hogy ezzel elősegítsék az egyesület működését. Az összeg a munkácsi takarékpénztárba került. Dr. Schlesinger Kálmán, megyei tiszteletbeli főorvos és a hársfalvai fürdő bérlője átadott egy helységet (Karlowsky-féle ház) a községben megalakuló óvoda részére. Továbbá az ott dolgozó felügyelő részére díjmentes állandó lakást biztosított.⁶⁵

⁶³Megyei Hivatalos Közlemény. //Bereg. 1883.08.19. 10. évfolyam, 33. szám. 1. old.

⁶⁴Szarka Tivadar: Jegyzőkönyv.//Bereg. 1883.08.19. 10. évfolyam, 33. szám. 1-2. old.

⁶⁵SZARKA Tivadar: Jegyzőkönyv.//Bereg. 1883.09.02. 10. évfolyam, 35. szám. 1-2. old.

A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület az első évi működése alatt több óvodát is akart létesíteni a térségben. Hársfalva, Oroszvég és Frigyesfalva voltak azok a települések, ahol az első óvodák létrehozása volt a cél, emellett Zsukón és Klacsanó községekben is elkezdtek a lebonyolításukat. Az egyesület elnöksége gróf Schönborn Bucheim Ervint kérte fel arra, hogy az átengedett helyiségeket használható állapotba hozza. Az épületek fő kritériumai az egészséges levegő és jó minőségű ivóvíz, egy nagy szoba a gyerekek részére és árnyékolt udvar megléte volt. Emellett felkérték az egyesület védnökét arra, hogy tűzifát szolgáltatson az intézetek számára. Az intézetekben dolgozó óvónők havi 10-15 forintot kerestek. Tudniuk kellett írni, olvasni és énekelni, emellett szeretniük kellett a gyerekeket, egészségesnek kellett lenniük és kifogástalan erkölcsi magaviselettel kellett rendelkezniük. Feladatuk a gyerekek ápolása, gondozása és foglalkoztatása volt.⁶⁶

Az 1883-1884. években a Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesületnek sikerült óvodát létesíteniük Oroszvégen, amely 1884 áprilisában kezdte el működését. Az óvoda a helyi állami elemi népiskola része volt. Az óvodában 34 gyerek volt, melyek közül 22 nem magyar anyanyelvű volt. Az évi fenntartása 560 forintba került, amit az egyesület fedezett.⁶⁷ Az oroszvégi óvoda működése sikeresnek mondható, mivel két éven belül a gyerekek száma 34-ről 68-ra emelkedett. Továbbra is a gyerekek túlnyomó többsége nem magyar anyanyelvű volt, pontosabban 51 rutén és 17 magyar gyerek látogatta az óvodát. Az óvoda munkájának köszönhetően az 1886/7 tanévben a gyerekek a magyar nyelvet elsajátítva felvételt nyertek az oroszvégi állami iskolába. Az intézet évi fenntartása 440 forintra csökkent.⁶⁸

Az egyesület első éve alatt a frigyesfalvi óvoda létesítése nem sikerült, mivel az épület helyreállítási költsége túlhaladta az egyesület anyagi erejét. A vereckei járási óvodákat viszont 50 forinttal sikerült segíelniük. A magyar nyelv tanításában kitűnt felekezeti tanárok segítyezése az első évben elmaradt. Az egyesület tevékenységét segítyezte a közoktatási kormány, amely segítségével a Bereg vármegyei nem magyar tannyelvű felekezeti népiskolák számára 2000 darab Gönczy-féle magyar ABC⁶⁹ könyvet és 1000 darab Gáspár olvasókönyvet⁷⁰ kaphattak. Továbbá bővítették az iskolai könyvtárakat 1050 könyvvel. A magyar nyelv és hazafias szellem terjesztése érdekében az egyesület 50 000 forint államsegélyt kapott 49 állami népoktatási tanintézet és 11

⁶⁶Megyei hivatalos közlemény. //Bereg. 1883.08.19. 10. évfolyam, 33. szám. 1. old.

⁶⁷HALÁSZ Ferenc: Jelentés.//Bereg. 1884.10.12. 11. évfolyam, 42. szám. 1-2 old.

⁶⁸HALÁSZ Ferenc: Jelentés.//Bereg. 1886.12.12. 13. évfolyam, 51. szám. 6. old.

⁶⁹GÖNCZY Pál (Hajdúszoboszló, 1817. dec. 26.—Karácsond, 1892. jan. 10.): pedagógus, az MTA 1. tagja. Teljes címe: Vezérkönyv a magyar ABC és elemi olvasókönyv tanításához (Buda, 1869). Forrás: KENYERES Ágnes: Magyar életrajzi lexikon. Budapest, Akadémiai kiadó, 1982. 614. old.

⁷⁰Írta és szerkesztette: Gáspár János, volt Alsó-Fejérmegyei tanfelügyelő. Csemegék olvasni még nem tudó gyermekek számára (Kolozsvár, 1848) c. több kiadást megért munkájában elsőként hasznosította a népköltészetet a népoktatásban. Több népiskolai olvasókönyvet is szerkesztett. Forrás: KENYERES Ágnes: Magyar életrajzi lexikon. Budapest, Akadémiai kiadó, 1982. 575. old.

óvoda számára. Az egyesület első évének anyagi helyzetéről elmondható, hogy nem volt elegendő az összes kitűzött cél elérésére. Első évi bevétele 1094 forint volt, melyből 540-et tőkésítettek, a kiadásokra 427 forintot fordítottak, 126 forint volt a pénztári készlet.⁷¹

A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület a tevékenységét az óvodák létrehozásával kezdte. A következő településeken került sor óvodaszervezésre: Hársfalva, Oroszveg, Frigyesfalva, Zsukó és Klacsanó. Viszont az elmondható, hogy az első, 1883-1884-es évben nem minden tervüket sikerült lebonyolítani. Elsősorban az akadálya ennek a pénzhiány volt. Az óvodákat illetően az Oroszvegi óvoda mondható sikeresnek, amely már 1884-ben megkezdte a működését és évekkel bővült a tanuló gyerekek száma is az intézetben.

2.3. Az 1%-os közművelődési pótdadó bevezetése az 1885-86 években

1885. december 10-én a Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület Munkácson tartotta meg a közgyűlését. Gróf Schönborn Buchheim Ervin a közgyűlés számára indítványt nyújtott be. E szerint Bereg vármegye összes állami adójának 1%-nak megfelelő összegét az 1886. évtől kezdődő öt éven át az egyesület céljaira önként felajánlotta. Uray Imre erre válaszul benyújtotta az indítványát, mely szerint kérelmet nyújtottak be a megyei bizottsághoz, hogy a megye összes adófizető polgárai 1%-nak megfelelő pótdadót vezessenek be. 1886. augusztus 18-án benyújtották a kérelmet a megyei bizottsághoz. A kérelem el lett fogadva, így az 1887. évtől kezdődő öt éven át az 1%-os pótdadót bevezetésre került. Bereg vármegye 1886. évi összes állami egyenes adója 379 028 forint volt, eszerint az 1%-os közművelődési pótdadó 3790 forintot tett ki az 1887. évre. A szabályrendelet szerint a befolyt pótdadó 50%-át öt éven át a Bereg vármegyei magyar közművelődési alapként tőkésítették. A pótdadó másik felét az elhatározott célok megvalósítására használták fel, az óvodák, iskolák és iskolai könyvtárak segélyezésére fordították. Támogatták a Bereg megyei tanítók jutalmazását, akik sikereket értek el a hazafias nevelésben és a magyar nyelv tanításában. Emellett a hátrányos helyzetű szorgalmas tanulókat is segélyezték.⁷² 1886-ban az egyesületnek 39 alapító tagja volt 3083 forint alapítványi tőkével. Az 1885. évhez képest az alapítvány összege 1233 forinttal emelkedett.⁷³

A következő közgyűlését az egyesület augusztus 20-án szándékozott megtartani, szintén Munkácson. A polgármester július 10-én összehívta az illetékeseket megbeszélés végett. Ekkor azt a döntést hozták meg, hogy a közgyűlést szeptember 20-ra tegyék át, mert éppen akkor az érdeklődők nagyrésze nem lett volna otthon.⁷⁴ A Munkács című hetilap szerkesztői már júniusban felhívták a város figyelmét arra, hogy anyagilag is támogassák a Beregmegyei Közművelődési egyesületet.

⁷¹HALÁSZ Ferenc: Jelentés.// Bereg. 1884.10.12. 11. évfolyam, 42. szám. 1-2 old.

⁷²Alispáni jelentés.//Bereg. 1887.10.30. 14. évfolyam, 45. szám. 2. old.

⁷³HALÁSZ Ferenc: Jelentés.//Bereg. 1886.12.12. 13. évfolyam, 51. szám. 6. old.

⁷⁴Hírek.// Munkács. 1885.06.18. 2. évfolyam, 25. szám. 2. old.

Továbbá arra irányították a lakosok figyelmét, hogy a közgyűlés alkalmával mutassák ki az érdeklődésüket az egyesület tevékenysége iránt, ahhoz, hogy megcáfolják azt a vádat, mely szerint Munkács és vidéke nem pártolja eléggé a társulat működését.⁷⁵ Végül a közgyűlést október 6-án tartották meg a városháza nagytermében, amely 10 órakor vette kezdetét, amit társasbéd követett a Csillag szállóban. Egy ebédjegy ára 2 forint 50 korona volt. A jegyeket október 3-ig Beregszászban Halász Ferenc tanfelügyelőnél, Munkácson Nuszer Lajos városi orvosnál lehetett beváltani.⁷⁶

Meghívókat küldtek a Bereg megyei intelligencia képviselőinek, azonban meghívó nélkül is lehetett csatlakozni a közgyűléshez. Amennyiben Beregszászból és környékéről 100-150-en szándékoztak megjelenni a közgyűlésen az egyesület kész volt a társulattól külön vonatot kérni számukra, és a vasútnál ünnepélyes fogadtatásban részesíteni. A tagok elszállásolásáról egy végrehajtó bizottság gondoskodott.⁷⁷ Az elszállások továbbá felkérték a szállásadókat, hogy vendégeiket ne tartsák vissza a társas ebédétől, sőt abban maguk is vegyenek részt. A házakat pedig lobogóval díszítették az ünnepély mindkét napján.⁷⁸

1885. év utolsó közgyűlése december 10-én volt, amit közebéd követett a Csillag szállóban. Ezután az egyesület által létesített oroszvégi kisdudó és a helyi köznevelési intézetek megtekintése következett. Este 8 órakor a közművelődési egyesület javára hangversenyt szerveztek, amit táncmulatság követett. A közművelődési egyesület tagjainak elszállásolásáról a helyi rendező bizottság gondoskodott. A meghívót a következőképpen közölték: „Meghívás. Főméltóságú gróf Schönborn Buchheim Ervin úr védnöksége alatt álló „Bereg megyei magyar közművelődési egyesület” rendes közgyűlése f. évi december hó 10-én d. e. 10 órakor Munkácson a városháza nagytermében fog megtartatni, melyre az egyesület t. tagjait és a közművelődés iránt érdeklődő t. közönséget ezennel meghívom”. A közgyűlésnek több tárgya is volt, amelyek a következő sorrendben követték egymást. Elnöki megnyitó elhangzása után az egyesület 1884 és 1885. évi működését tárgyalták. A harmadik alpontban az 1885-1886. évi egyesületi költségelírányzatokat ismertették, melyet a 1884-1885. évi számadás vizsgálat követett. A következőkben Lehoczky Tivadar felolvasást tartott Bereg megye nemzetiségi viszonyairól, illetve hallhatták a különböző

⁷⁵ Közművelődési egyesületünk. // Munkács. 1885.06.04. 2. évfolyam, 23. szám. 1. old.

⁷⁶ Felvetette valaki azt a kérdést, hogy jó lenne a nőket felkérni, hogy lehetőleg egyszerűen jelenjenek meg gyűlésben, hangversenyben, de különösen a bálban. Rögtön feldúlt az egész bizottság. „Az istenért fel ne említse valaki, inert akkor még fényesebben jelennek meg, aztán mi valjuk kárát. Fel is tettem, hogy hallgatok róla mind addig, míg hazamegyek, s megsúgom a nőknek, azért is tegyék csúffá ezeket a féltékenykedő férfiakat s legyenek igazán egyszerűségükben szépek. Ha tudnák, milyen jól áll az a házias cicomázatlanság, sohasem öltözködnének másképen, és mennyire kiveszi formájából az a mesterkélttség még a legszebb alakot is, hogy az ember igazán rá nem ösmer régi ismerősére sem, még csak rá se gondolnának”. Forrás: Társadalmi mozgalmak. // Munkács. 1885.09.24. 2. évfolyam, 39. szám. 3. old.

⁷⁷ Ezt a következőképpen osztották szét: Új utcában Fazekas Béla, Sétatér utcában dr. Nuszer Lajos, Temető és udvarvég utcában Fankovich Sándor, Vár-utcában Csomár Ltván, Beregszászi-utcában Kozma László, Körös-utcában Sárkány Gábor, Gróf-udvarban Komka Ervin.

⁷⁸ Társadalmi mozgalmak. // Munkács. 1885.09.24. 2. évfolyam, 39. szám. 3. old.

indítványokat.⁷⁹ Báró Perényi Gabriella, Hubertné Spányi Edit úrnő, Irányffy Paula, Székely István, Kóródy Sándor, Freud László és Gottier Lajos közreműködésével a Munkácsi Dalegylet a Csillag szálló nagytermében hangversenyt rendezett.⁸⁰

Az 1885-1886. tanévben Bereg megyében létező 13 óvodában összesen 950 gyerek volt, ezek közül 515 nem magyar ajkú. Az egyesület karácsonyi ünnepélyt rendezett és segélyeket osztott ki a hátrányos helyzetű, nem magyar ajkú gyerekek számára számos városban azzal a céllal, hogy érdeklődést keltsen az intézetek iránt. Ifjúsági könyvtárakat létesítettek a szolyvai állami elemi népiskoláknál.⁸¹ Az 1885-6. tanévben 14 tanárt jutalmaztak, 1886/7. tanévben már 22-t.⁸²

A megszavazott 1%-os megyei közművelődési pótdónak köszönhetően 1887-től 1892-ig az egyesület összesen 6250 forintra tehetett szert. A Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület egyéb jövedelmekre is szert tehetett, azonban az 1%-os megyei közművelődési pótdó volt az alaptőkékük, melyre az egyesület fennállását alapozták.⁸³

Halász Ferenc levélben felszólította az alispánt, hogy buzdítsa fel a főszolgabírókat, hogy az 1886 év végéig a tagdíjakat „sürgős és buzgó behajtására” utasítsa. Ugyanis a Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület pénztárosa által kiállított szám alatt csatolt kimutatás szerint a munkácsi járásban 90 forint, kaszonyi járásban 24 forint, a szolyvai járásban 84 forint, a tiszántúli járásban 36 forint, a felvidéki járásban 117 forint, összesen 344 forint tagdíj hátralék mutatkozott az 1886 év végéig. Emiatt az elmaradás miatt az egyesület kénytelen volt az alapszabályt megsértve az alapítványából kölcsön venni ahhoz, hogy fedezni tudják a haladéktalan kiadásokat.⁸⁴ A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület tagsági díjaival hátralékban lévők kimutatása 1886 végéig a 2. számú mellékletben található.⁸⁵

1887. január 16-án Győr vármegye és Esztergom vármegye törvényhatósága tudósította Halász Ferencet, az egyesület igazgatóját, hogy Győr vármegye 50 forint alapítvánnyal, Esztergom vármegye pedig 12 forint 70 korona adománnyal járult hozzá a kiadásokhoz.⁸⁶

2.4. Portómentesség az egyesületnek

1892. december 8-án tartott gyűlésén az egyesület igazgatója indítványozta a portómentesség kérvényének a megírását a magyar királyi minisztériumhoz. Az egyesület 1888-ban

⁷⁹ Hírek. //Munkács. 1885.11.19. 2. évfolyam, 47. szám. 4. old.

⁸⁰ A helyárák a következők voltak: Körszék: I. sor 2 forint, II. és III. sor 1 forint 50 korona. Zártszék: 1 forint. Állóhely: 80 korona. Karzat: első sor 1 forint. második és harmadik sor 50 korona. A jegyeket előre kellett váltani Sárkány Gábor állami iskolaigazgatónál. Hírek. // Munkács. 1885.11.26. 2. évfolyam, 48. szám. 4. old.

⁸¹ HALÁSZ Ferenc: Jelentés. //Bereg. 1886.12.12. 13. évfolyam, 51. szám. 6. old.

⁸² Alispáni jelentés.//Bereg. 1887.10.30. 14. évfolyam, 45. szám. 2. old.

⁸³ KTÁL. F. 10. op. 5. od.zb. 86. lap 6.

⁸⁴ KTÁL. F. 675. op. 1. od.zb. 1645. lap 12.

⁸⁵ U.o. lap 47.

⁸⁶ U.o. lap 4.

már indítványozott kérelmet a minisztériumhoz, amely elutasításra került. A díjmentesség kedvezményét a hasonló működésű egyesületek közt csaknem mindegyik megkapta, ezért 1892-ben egy újabb levéllel fordultak a kedvezmény iránt.⁸⁷ A díjmentesség vagy portómentesség a levélkézbesítési díjak fizetésétől való mentességet jelenti. 1921-ig a hatóságok, hivatalok és egyesületek portómentességet élveztek.⁸⁸

1893. január 12-én Hunyady Béla és Matavovszky Béla⁸⁹ levelet küldött a kereskedelemügyi magyar királyi miniszternek, amelyben a díjmentesség szükségességét indítványozták.⁹⁰

„Azon országszerte megindult nagyfontosságú mozgalom mely a magyar nyelv terjesztése, és a magyar állameszme megszilárdítása végett megindult, nem hagyta érintetlenül a Bereg vármegyei hazafias közönséget sem. Nagylelkesedés közepett már 10 éve megalakította a BMKE, mely a fent érintett cél elérésére kisdédóvó intézeteket állít fel, a magyar nyelv és hazafias szellem terjesztésében érdemeket szerzett egyéneket egyenként jutalmazza, a szegény, szorgalmas tanulókat magyar tankönyvekkel és lehetőleg ruházattal ellátja, - végre ifjúsági és népkönyvtárakat létesít. Nemes céljaink érdekében mindazokat megtenni, amiket lelkesedésünk és hazafias buzgalmunk szerint különben fent óhajtunk, csakis anyagi erőnk szaporodtával és kezelési költségeinknek a legkisebb mértékre való leszállításával lehetünk képesek.” A levélhez csatolva elküldték a magyar királyi belügyminiszter által jóváhagyott egyesület alapszabályait és az 1890-92 évi működéséről a jelentést. A levélben a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület részére is kérelmezték a portómentességet.⁹¹

1893. január 14-én Bereg vármegye alispánja szintén levelet küldött a kereskedelmi miniszterhez a portómentesség megadása iránt, mivel az egyesület soknemzetiségű területen végzi a munkásságát és emellett egynemű politikai küldetést is végez.⁹²

2.5. Az egyesület működésének jellegzetességei

1890. október 6- és 7-én tartott rendes őszi közgyűlésén újból megszavazták az 1%-os megyei közművelődési pótdót, ezzel az egyesület fennállását tovább biztosították. A pótdó 1892. január 1-től lépett hatályba és 1896. december 31-ig tartott.⁹³

⁸⁷KTÁL. F. 10. op. 5. od.zb. 86. lap 18.

⁸⁸Új idők lexikona. Budapest, Singer és Wolfner irodalmi intézet, 1937. 1723. old.

⁸⁹MATAVOVSZKY Béla, magyar kir. tanfelügyelő, előbb Tolna, majd Sárosvármegyében. Munkája: Tolnamegye tanügye. Statistikai táblázatokkal. Beregszász, 1886. Forrás: SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái, 8. kötet. Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése, 1902. 792. old.

⁹⁰KTÁL. F. 10. op. 5. od.zb. 86. lap 19-20.

⁹¹U. o. lap 19-20.

⁹²U. o. lap. 21.

⁹³U. o. lap 5.

A Bereg vármegyei magyar közművelődési alap néven tőkésített első ötéves 1%-os közművelődési pótdadó összegét a szabályrendelet szerint felhasználták. Az 1890-91. évben összesen 1350 forintot fordított az egyesület a következő céljaira. Az összeget a magyar nyelv tanításában kitűnt felekezeti tanítók jutalmazására fordították (300 forint), emellett az elemi iskolákból kikerült nem magyar anyanyelvű tanulók jutalomkönyveinek kiosztására is sor került, akik a magyar nyelv elsajátításában kitűntek (150 forint). Az egyesület által működtetett 4 óvoda fenntartására (összesen 700 forint), és a nép- és ifjúsági könyvtárak bővítésére (100 forint) használták fel az összeget.⁹⁴

1890-92 között a Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesületnek sikerült a megalakult négy óvodát fenntartania. Az óvodák kellő pedagógiai és kulturális felkészültséggel rendelkeztek. A gyerekeknek lehetőségük volt a magyar nyelvet kellően elsajátítani, amely később az életükben nem csak szellemi, de anyagi előnyöket is jelentettek számukra. Mozgalmat indítottak az alkalmazott óvónők rendszeres képzése iránt, mely a magyar beszédtanítás módszertanával kapcsolatos. A magyar nyelv tanításában kitűnt felekezeti tanítók jutalmazása 1888 óta elmaradt, mivel, az egyesület titkára királyi tanfelügyelő minőségében teljesített iskolalátogatása során meggyőződött arról, hogy a tanítók életszínvonala túl alacsony, ezért az a csekély összeg, amelyet kijelöltek a támogatásukra, nem a valódi érdem jutalmazásaként szolgált, hanem a nélkülözések enyhítésére. Ezért a támogatást elhalasztották a megye hegyvidéki községeiben alkalmazott felekezeti tanítók anyagi helyzetének a javulásáig. A jutalmazás összege 50 forint lett egy főre. A tanulók jutalmazása továbbra is folyt. Az egyesület 1891-1892-ik tanévben már nyolcadik alkalommal folytatta a tevékenységét. Nyolc év alatt 4976 darab kötetet és könyvet osztottak ki, amely megfelelt 1043 forintnak. Az ifjúsági és népkönyvtárak létrehozása és bővítése tovább folytatódott. Népkönyvtárakat hoztak létre Bilkén, Kajdanón, Szolyván, Badalóban és Nagy-Dobronyban. Az egyesület elkezdte a tanuló gyerekek felmérését. A számadatok alapján tisztázniuk kellett, hogy hány gyerek sajátította el a magyar nyelvet, ahhoz, hogy további nagyobb szabású működését is elkezdhesse. Támogató tagok négygel szaporodtak: Lónyay Gábor, báró Podmaniczky, Matavovszky Béla (Bereg című lap) és Fekete Mihály. 1882-ben a befolyt adományok és segélyek összege 1007 forint volt. Ennek ellenére a hársfalvai magyar óvoda és a mezőkaszonyi népkönyvtár alapja csak kamatokkal gyarapodott.⁹⁵

1892. augusztus 29-én a Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület Bilkén tartotta rendes közgyűlését. A közgyűlés 6. számú jegyzőkönyvi kivonatát, Matavovszky Béla, az egyesület igazgatója Lónyay Sándor, Bereg megye főispánjának küldte el.⁹⁶

⁹⁴ KTÁL. F. 10. op. 5. od.zb. 86. lap 5

⁹⁵ U. o. lap 6-10.

⁹⁶ U.o. od.zb. 85. lap 99.

Az egyesület 400 forinttal segélyezte a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesületet,⁹⁷ mivel az egyesület az anyagi gondjai miatt megszüntette a működését. Lónyai Sándor a 400 forint összegű segélyezést a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület Ínséges Alapja címen adta át. Az összeg kamatjaiból a tanárokat és tanulókat segélyezték, akik a magyar nyelv tanításában és tanulásában kiemelkedő eredményeket értek el. Az összeget az egyesület pénztárába fizették be és a felül írott alapítvány címén határozták kezelni a továbbiakban. Az alapítvány kamatait évente a meghatározott célokra fordították.⁹⁸

Az egyesület 1892-93. évi működése során a tanárok jutalmazására 300 forintot tudott szétosztani. Az elemi iskolákban 157 forint értékében 392 könyvet, a népkönyvtárak gyarapítására pedig 200 forintot adományoztak. Öt alapító tag csatlakozott az egyesülethez. Az 1892. pénztári vizsgálat kimutatása alapján az egyesületnek 8786 forint volt a bevétele, 3082 forint pedig a kiadása. 5702 forint az alaptőkébe tartozott és 933 forint volt a felhasználható pénzkészlet.⁹⁹

1903. november 3-án az egyesület 20. évi rendes közgyűlését tartották meg. A gyűlésen gróf Schönborn Károlyt nevezték ki az egyesület védnökéül, az elhunyt gróf Schönborn Bucheim Ervin helyére. Az egyesület államosította az oroszvági és szolyvai óvodákat, illetve a következő évi tervezetbe az alsóvereckei és beregszentmiklósi óvodák államosítását is kitűzték. A magyar nyelv tanításában kitűnt óvónőket és tanítókat jutalmazták. Az iskoláknak olvasókönyveket adtak át, karácsonykor pedig ruhákat és játékokat osztottak szét a nem magyar anyanyelvű óvodás korú gyerekeknek. Az igazgatóság újjáalakult, mivel a megválasztott személyek mandátuma lejárt. Az elnök Wurga Sándor, az alelnök Sárkány Gábor, az igazgató Szentpétery Endre, a titkár Rhédei János, a jegyző Törös Sándor, a pénztáros Serly Ferenc volt.¹⁰⁰

A Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület meghirdette a következő 5 évi ciklusára való újjászervezést, amely 1905-től 1909-ig tartott.¹⁰¹ Az egyesület újjáalakulása által taggyűjtő ívet küldtek szét. Firczak Gyula¹⁰² munkácsi püspök, Wurga Sándor egyesületi elnök

⁹⁷Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület (F. M. K. E.), vagyonára, úgy a tagok számára nézve a második helyet foglalta el a magyarországi közművelődési egyesületek sorában. Az egyesület megalkotását legfőképp a felvidéken megerősödő pánszláv mozgolódások tették szükségessé. 1883. november 20-án alakult meg, székhelye Nyitra. Forrás: Révai Nagy Lexikona. Budapest, Szépirodalmi és Babits Könyvkiadó, 1913. 358. old.

⁹⁸KTÁL. F. 10. op. 5. od.zb. 85. lap 7.

⁹⁹A munkácsi rabbiválasztás epilógja.// Bereg. 1894.01.14. 21. évfolyam, 2. szám. 1-2. old.

¹⁰⁰A kultúra ünnepe.// Bereg. 1903.11.08. 30. évfolyam, 45. szám. 1-2. old

¹⁰¹KTÁL. F. 10. op. 5. od.zb. 550. lap 1.

¹⁰²FIRCZÁK Gyula, teológiai doktor, munkácsi görög katolikus püspök. 1836. augusztus 26-én született. 1887-ben országgyűlési képviselővé választották meg. Ettől fogva nagyjából Budapestben időzött és az ország közügyeivel foglalkozott. Mint országgyűlési képviselő a tanügyi bizottság elnöke volt. Forrás: SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái. Budapest, Hornyánszky, 1894. 510. old.

kérésére elfogadta és továbbra is támogatta az egyesület munkásságát. Támogatásának kifejezése a főpásztor körében lévő papságot és tanítóit az egyesületbe való belépésre buzdította.¹⁰³

1904. október 31-én a Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület levelet küldött Dr. Beöthy Pál¹⁰⁴ főispán úrnak. A levélben felkérték, hogy Bereg vármegye egész tiszteletbeli kara csatlakozzon az egyesület tagjai közé, évi kettő korona tagsági díj fizetésével.¹⁰⁵ A levélben leírták az egyesület tevékenységének a fontosságát, és azt, hogy elérve a huszadik évet, szeretnék, hogy továbbra is működjön az egyesület, melynek célja a művelt magyar nemzet létrehozása maradt.¹⁰⁶

A Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület 21. évi rendes közgyűlését Varga Sándor elnök hazafias szellemű megnyitó beszéde indította. Ezután Rhédey János királyi segéd tanfelügyelő, egyesületi titkárnak az egyesület múlt évi munkásságáról szóló jelentését olvasta fel. A közgyűlés kimondta, hogy a kisdédóvó karácsonyi ünnepek részére a 300 korona helyett 600 koronát fordított, az évről-évre vizsgálati jutalomkönyvek ajándékozását mellőzi és helyette az iskolás gyermekek részére iskolakönyvekre 600 koronát ad, az ifjúsági dalegyesületnek szervezése és vezetése terén kitűnt tanítókat, és akik az alkoholizmus ellen eredményesen küzdöttek és a népkönyvtárakat kezelték, jutalomban részesíti és a hasonló célú egyesületeket támogatta. A Szentpétery Endre királyi tanfelügyelő által létesített szegény tanulók alapját 500 korona segélyben részesítette. Beregszászban múzeum és közkönyvtár, három községben pedig népkönyvtár létesítése iránt tettek erőfeszítéseket. Az egyesület 1905. és 1906. évi költség-előirányzatát évi 5465 koronában állapították meg. A Habár Ferenc alapítvány első jutalmát Csapáry Endre nagylucskai állami elemi iskolai tanítónak, a Nemzeti Kaszinó jutalmát pedig Szegesdi Mihály nagylucskai állami elemi iskolai igazgatónak ítélték oda. A tisztújításon Varga Sándor vármegyei tiszti főügyész lett az elnök, alelnök Sürger Ferenc főgimnáziumi igazgató lett. A közgyűlést mintegy 100 fős díszvendég követte.¹⁰⁷

1908. december 15-én a Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület 25 éves évfordulóját ünnepelte. Patay András főispán, aki az egyesület elnöke volt, lemondott az állásáról, így Schürfer Ferenc állami főgimnáziumi igazgató elfoglalta az elnöki állást. Dr. Gulácsy István, a miniszter képviselője a díszközgyűlést megnyitó beszéd után szintén üdvözlő szavakkal fordult a megjelentekhez: „Az a honalapítás, mely ezer évvel ezelőtt kezdődött meg, nincs befejezve még, annak munkáját nekünk is folytatnunk kell. De a honfoglalásnak eszközei mások most, mint voltak

¹⁰³B. M. K. E köréből.//Bereg. 1904.11.20. 31. évfolyam, 48. szám. 2. old.

¹⁰⁴BEÖTHY Pál, a képviselőház elnöke, szül. 1866. a Bihar megyei Marja-pusztán, megh. 1921. Atyja B. Algernon. Tisza István hívei közé tartozott. Szolgabíró lett Biharban, majd Bereg megye főispánja. 1910. országgyűlési képviselővé választják és két évre rá a képviselőház alelnöke lett. Forrás: Tolnai Új Világlexikona. Budapest, Tolnai Nyomdai Műintézet, 1926. 123. old.

¹⁰⁵Dr. Beöthy Pál főispán nem sokkal ezután csatlakozott az egyesülethez.

¹⁰⁶KTÁL. F. 10. op. 5. od.zb. 550. lap 1.

¹⁰⁷A B.M.K.E. közgyűlése. Budapest. 1905.06.08. 29. évfolyam, 157. szám. 6-7. old.

ezer évvel ezelőtt, és mint voltak évszázadokon át: amit akkor ököllel, fegyverekkel kellett véghez vinni, azt most szellemi munkával, az ész fegyvereivel kell megteremteni. A magyar államot a kultúra eszközeivel kell megszilárdítani, ebben a munkában pedig részt kell vennie mindenkinek, aki magyar. Részt kell vennie nemcsak a magyar állam minden hivatalos képviselőjének és tényezőjének, hanem a magyar társadalomnak is.”Az Ungvármegyei Közművelődési Egyesülethez tartozó Gyöngyösy Társaságot Papp János képviselte. Az üdvözlő beszédek után Rhédei János királyi tanfelügyelő titkári jelentésében röviden felvázolta az egyesület 25 éves történetét és a számok bizonyító erejével alátámasztotta, hogy az egyesület sikereket ért el. Ezután Jobszty Gyula,¹⁰⁸ az igazgató választmány legrégebbi tagja és Schürger Ferenc előadást tartottak a közművelődési egyesületek nemzeti jelentőségéről. Továbbá következett az ifjúsági szervezetek vezetése terén kitüntetett tanárok jutalmazása.¹⁰⁹

Az egyesület titkára jelentést tett a Közművelődési Egyesületek Országos Kongresszusáról és az Országos Közművelődési Tanács megalakulásáról. A BMKE a közgyűlés által megállapított 60 korona tagsági díjjal belépett soraiba. A közgyűlésen eldöntötték, hogy a jövőben több közművelődési napot rendeznek, illetve a szabad tanítás megvalósításához és egyes előadások megvalósításához 10 koronával hozzájárulnak.

1909-ben Ferenczy János szerkesztő előterjesztést tett a közgyűléshez a szatmári békekötés által föltalált helyének emléktáblával való megjelölése iránt. A tanács ezt az előterjesztést 15 nap alatti véleményezésre kiadta Bagossy Bertalan kir. katolikus főgimnáziumi tanárnak. Az ügy aztán a közművelődési szakbizottság, végül a közgyűlés elé került.¹¹⁰

1909. október 21 és 23 között Munkácson a BMKE és a Tanítóegyesület megtartották a közgyűléseiket, mely alkalmából a színházban díszelőadást tartottak. Az előadáson Lipeczky Elek gyönyörködtette a megye és város jelenvolt elit közönségét szép hangjával, leánya Lipeczky Katinka, szolyvai tanítónő, elszavalta városunk szülöttének, a korán elhalt fiatal költőnek, Katona Árpádnak „Rongyos koldus” című örökbecsű költeményét.¹¹¹

1910-ben a BMKE-ek újból Patay András főispán lett az elnöke. Az évi munkásságuk során a beregszászi népkönyvtár részére 150 korona államsegélyt adtak át. Az 1909-1910. tanévben, 32 községben 33 írástudatlan tanfolyamot szerveztek, melynek eredményeként 105 embernek tudtak bizonyítványt kiadni a tanfolyam sikeres elvégzéséről. 15 községben hoztak létre népkönyvtárakat. Az iskolákkal kapcsolatos ifjúsági egyesületek száma 38-ra növekedett, melyek

¹⁰⁸1871-ben közigazgatási szolgabíró lett. Forrás: LEHOCZKY Tivadar: Beregvármegye Monográphiája. Ungvár, Nyomtatott Polacsek Miksa könyvnyomdájában, 1881. 365. old.

¹⁰⁹Egyleti élet. A Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület jubiláns díszközgyűlése. // Bereg. 1908. 12.20. 35. évfolyam, 51. szám. 2-3. old.

¹¹⁰Hírek. // Heti Szemle. 1909.05.26. 18. évfolyam, 22. szám. 4. old.

¹¹¹Hírek. // Heti Szemle. 1909.10.27. 18. évfolyam, 44. szám. 5. old.

működését az egyesület fedezte. Az ifjúsági egyesületeket vezető tanárok kitüntetését ezen túl nem a közgyűlésen hajtották végre, hanem a kitüntetett tanár községében, azzal a céllal, hogy nagyobb erkölcsi súllyal bírjon. Az egyesület 1200 korona értékben a tanárokat jutalmazta. 1910-ben az egyesületnek 85 alapító és 650 rendes tagja volt. Az egyesület vagyona az alapítványokkal és forgótőkével megközelítette a 25000 koronát. Évi költségvetése 7960 korona volt és 6911 korona kiadással 948 korona pénztári előnye volt.¹¹²

A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter gróf Schönborn Bucheim Frigyes Károlyné (szül. Dentice di Frassó Zsófia úrnő) az 1913-1914. tanévben 500 koronát bocsátott a BMKE rendelkezésére. Az összeg az állami és egyesületi óvodákba járó szegény sorsú gyerekek számára volt küldve, azzal a céllal, hogy a téli időszakban ebéddel el tudják őket látni.¹¹³

A BMKE 1913. évi tavaszi közgyűlésének határozata értelmében minden év nyarán tanulmányi kirándulást rendeztek a vármegyei tanárok részére. 1914-ben 12 napos tanulmányutat szerveztek Magyarország északnyugati területére.¹¹⁴ A csoportot Bócsy Sándor királyi segéd tanfelügyelő, egyben az egyesület titkára vezette.¹¹⁵

A BMKE további tevékenységéről nem találhatók források. Feltételezhetjük azt, hogy az első világháború megnehezítette az egyesület további működését. Mindenesetre leszögezném, hogy a felosztásról vagy az egyesület megszűnéséről szóló adatok szintén, egyelőre nem találhatók. A korabeli sajtót vizsgálva találhatunk olyan adatokat miszerint a mai Kárpátalja területén található Magyar Közművelődési Egyesületek már a Podkarpatszka Ruszi Magyar Kultúregyesület (PRMKE) név szerint folytatták a tevékenységüket 1936-tól.¹¹⁶ Ezek szerint láthatjuk, hogy az egyesületek igyekeztek tovább folytatni a munkájukat. Az információk alapján megállapítható, hogy a kutatási téma tovább folytatható, amely az egyesületek további tevékenységét tárná fel 1936 után.

¹¹²A B.M.K.E. életéből. // Bereg. 1910. 10.02. 37. évfolyam, 40. szám. 5. old.

¹¹³Köszönet.//Hivatalos Közlöny. 1914.10.15. 22. évfolyam, 21. szám. 1. old.

¹¹⁴Egyesületi élet. Tanulmányi kirándulás. // Néptanítók Lapja. 1914.08.13. 47. évfolyam, 33. szám. 11. old.

¹¹⁵A csoport úti programja a következő volt: Miskolc, Diósgyőr, Kassa, Bártfa, Lőcse, a Magas-Tátra, (Csorbató, Tátraszéplak, hegymászás a Lengyelnyereg, Felkai-tó, tarpataki vízesés, Tátralomnicz, Matlárháza stb.), továbbá Késmárk, Poprádfelka, a Vág- és Garam-völgye, (Krasznahorka vára), Dobsina, Igló, Sátoraljaújhely, Beregszász. Forrás: Egyesületi élet. Tanulmányi kirándulás. // Néptanítók Lapja. 1914.08.13. 47. évfolyam, 33. szám. 11. old.

¹¹⁶A P. R. Magyar Kultúregyesület járási értekezlete Beregszászban. // Kárpáti Magyar Hírlap. 1936. 01.10. 17.évfolyam, 5. szám. 3. old.

ÖSSZEGZÉS

A munka levéltári iratanyagok, szakirodalmi munkák és a korabeli sajtó által nyújtott információk segítségével jellemzést adott az Osztrák-Magyar Monarchia korabeli társadalmi szervezetekről, részleteiben pedig a BMKE történetéről. A kutatás módszertanához tartozott a nem publikált források, vagyis a levéltári források feltárása, illetve a szakirodalom felhasználása.

Az első fejezetben tárgyaljuk az egyesületek országos szabályozásának legfontosabb elemeit. Ezek közül kiemeltem a jellemző körrendeleteket, amelyek a társadalmi szervezetek szabályozásának az alapját adták. Továbbá a dualizmus kori Bereg vármegye társadalmi, gazdasági és politikai helyzetét vizsgáltuk meg. A fejezetben rámutattunk a Bereg megyei közművelődési állapotokra, illetve a Beregszászban működő egyes egyesületek alapítására. Bereg vármegyében az 1880-as években összesen 43 egyesület volt. Ezek közül sikerült néhányat kiemelni és ismertetni.

A második fejezetben sikerült feltárni a BMKE megalakulását és későbbi tevékenységeit. Az egyesület, mely három és fél hónap alatt megalakult már rendelkezett alapszabály tervezettel, amelyet Halász Ferenc készített. Az egyesületben számos történelmi személlyel találkozhatunk, akiknek a munkássága szorosan összefügg az egyesülettel. Az egyesület teendőit a közgyűléseken vitatták meg, és ezeket követően hozzáálltak a megvalósításhoz. Továbbá sikerült felvázolnom a BMKE pénztári bevételeit és kiadásait, az 1%-os közművelődési pótdadó bevezetésének a történetét, a portómentesség kérelmezéseit. Az egyesület sokszínű és sikeres munkát végzett a közművelődés érdekében. Az egyesület az első éveiben nem minden esetben tudta elérni a kitűzött céljait, azonban az idő telésével ezekre is sor került.

Az egyesület megszűnéséről jelenleg még nem állnak rendelkezésre adatok, ugyanis az utolsó fellelhető forrás 1914-ben keletkezett.

A kutatás térben és időben is folytatható, amelynek tárgya lehet a fent részleteiben tárgyalt Közművelődési vagy más egyesület 1914 utáni sorsa is.

РЕЗЮМЕ

В роботі описано розвиток цивільних організацій Австро-Угорської монархії та детально описана історія Угорського просвітницького товариства Березького комітату на підставі архівних джерел, спеціальної літератури та тогочасної преси. Методологія дослідження включає використання неопублікованих джерел, а саме: архівних документів та спеціальної літератури.

У першому розділі вдалося описати найважливіші елементи державного регулювання товариств. З них я виділила найважливіші циркулярні укази, які були основою для регулювання діяльності громадських організацій. У розділі мені вдалося дослідити суспільно-культурні умови в Березькому комітаті, а також вдалося описати деякі спілки. В Березькому комітаті у 1880-х роках всього діяло 43 суспільні організації. Деякі з них мені вдалося висвітлити.

У другому розділі мені вдалося дослідити історію заснування та діяльності угорського просвітницького товариства Березької жупи. Товариство було засновано у 1883 році. Мені вдалося описати проект статуту товариства, який був складений Ференцом Халасом. В історії цього товариства ми можемо зустріти багато відомих осіб, робота яких тісно пов'язана з товариством. Перші завдання товариства обговорювались на загальних зборах, після чого вони втілювались в роботу. Також вдалося окреслити доходи та витрати товариства, історію запровадження 1% державної культурної надбавки та заявки на звільнення від поштових витрат. Товариство проводило різноманітну та успішну роботу з питань народної освіти. На даний момент немає даних про розпуск товариства, оскільки останнє знайдене джерело було датовано 1914 роком.

Дослідження можна продовжувати у просторі та часі. Тему можна продовжити в часі, тобто вона може розкрити події після 1914 року або описувати інші угорські громадські культурні організації, що існували в Північно-Східних Карпатах у найближчі роки.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

Publikálatlan források

1. KTÁL. F. 10. „Наджупан Березької жупи, місто Берегово” ор. 5, од. зб. 85,86,550.
2. KTÁL. F. 675. „Адміністративна комісія Березької жупи, місто Берегово” ор. 1. од.зб. 1632,1645.

Monográfiák, szakkönyvek

3. BAGU Balázs: Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc Kárpátalján. Ungvár – Budapest, 2010, Intermix kiadó. 29. old
4. BRAUN László: A dualizmus korának társadalmi és gazdasági viszonyai. Beregszász-Ungvár, II. RF KMF – „RIK – U” Kft., 2021.
5. CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. Ungvár, PoliPrint, 2004.
6. CSATÁRY György: Múltunk írott ereklyéi. Ungvár-Budapest, Intermix kiadó, 1995.
7. DOMANICZKY Endre: A jogállam és a civil szektor, különös tekintettel a helyi önkormányzatokra. Pécs, 2008.
8. KENYERES Ágnes: Magyar életrajzi lexikon. Budapest, Akadémiai kiadó, 1982.
9. LÁSZLÓ Gézané: A történelmi Bereg, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegyék sajtótörténete 1845-től 1920-ig. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2013.
10. LEHOCZKY Tivadar: Adalékok Beregszász történetéhez. Ungvár, Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, 1999.
11. LEHOCZKY Tivadar: Beregvármegye monographiája. Nyomtatott Polacsek Miksa könyvnyomdájában, Ungvár, 1881.
12. MÁRKUS Edina: Amikor a harmadik az első. A civil szektor többféle nézőpontból. Debrecen, Csokonai Kiadó, 2016.
13. Pallas nagy lexikona. Budapest, Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság, 1900.
14. Révai Nagy Lexikona. Budapest, Szépirodalmi és Babits Könyvkiadó, 1913.
15. SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái, 8. kötet. Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése, 1902.
16. Tolnai Új Világlexikona. Budapest, Tolnai Nyomdai Műintézet, 1926.
17. Új idők lexikona. Budapest, Singer és Wolfner irodalmi intézet, 1937.

Tudományos tanulmányok és szakcikkek

18. CIEGER András: A Bereg megyei politikai elit a dualizmus időszakában.//Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei levéltári évkönyv,Nyiregyháza, 1997. XII. évfolyam.
19. CIEGER András: Érdekek és stratégiák. A helyi politikai elit érdekérvényesítési lehetőségei a kárpátaljai régió vármegyéiben a dualizmus időszakában.//Korall, 2003. 13. sz.
20. CSATÁRY György: Beregszász a 18-19. században.// Szabolcs-Szatmár-Beregi levéltári évkönyv. 2006. XVII. évfolyam.
21. SZÉKELY Tamás: A kiegyezés mint biztonsági játszma.//Századok.2021. 155. évfolyam, 1. szám, 5. old.

Digitális adatbázisok

22. Arcanum Digitális Tudománytár <https://adt.arcanum.com/hu/>
23. Hungaricana Közgyűjteményi portál <https://hungaricana.hu/hu/>

Korabeli sajtótermékek

24. A „Bereg megyei magyar közművelődési egyesület” alapszabályainak tervezete. // Bereg. 1883.02.11. X. évfolyam, 6. szám. 1. old.
25. A „bereg megyei magyar közművelődési egyesületihez. (Folytatás.) // Bereg. 1883.03.18. X. évfolyam, 11. szám. 2. old.
26. A „bereg megyei magyar közművelődési egyesületihez. (Vége.) // Bereg. 1883.03.25. X. évfolyam, 12. szám. 1-2. old.
27. A „bereg megyei magyar közművelődési egyesületihez. // Bereg. 1883.03.04. X. évfolyam, 9. szám. 2. old.
28. A B.M.K.E. életéből. // Bereg. 1910. 10.02. 37. évfolyam, 40. szám. 5. old.
29. A B.M.K.E. közgyűlése. Budapest. 1905.06.08. 29. évfolyam, 157. szám. 6-7. old.
30. A kultúra ünnepe.// Bereg. 1903.11.08. 30. évfolyam, 45. szám. 1-2. old
31. A munkácsi rabbiválasztás epilógja.// Bereg. 1894.01.14. 21. évfolyam, 2. szám. 1-2. old.
32. Alispáni jelentés.//Bereg. 1887.10.30. 14. évfolyam, 45. szám. 2. old.
33. B. M. K. E. köréből.//Bereg. 1904.11.20. 31. évfolyam, 48. szám. 2. old.
34. Egy tag: A „bereg megyei magyar közművelődési egyesület” szervezésére kiküldött bizottság első gyűlése 1883. jan. 30. // Bereg. 1883.02.04. X. évfolyam, 5. szám. 2. old.
35. Egyesületek és társulatok. //Nemzet. 1883. 01. 31. II. évfolyam, 30. szám. 226. old.
36. Egyesületi élet. Tanulmányi kirándulás. // Néptanítók Lapja. 1914.08.13. 47. évfolyam, 33. szám. 11. old.
37. Egyleti élet. A Beregvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület jubiláns díszközgyűlése. // Bereg. 1908. 12.20. 35. évfolyam, 51. szám. 2-3. old.

38. Értesítés//Bereg. 1883.05.20. 10. évfolyam, 20. szám. 2. old.
39. Halász Ferenc: Jelentés.// Bereg. 1884.10.12. 11. évfolyam, 42. szám. 1-2 old.
40. Halász Ferenc: Jelentés.//Bereg. 1886.12.12. 13. évfolyam, 51. szám. 6. old.
41. Hírek. // Heti Szemle. 1909.05.26. 18. évfolyam, 22. szám. 4. old.
42. Hírek. // Heti Szemle. 1909.10.27. 18. évfolyam, 44. szám. 5. old.
43. Hírek. // Munkács. 1885.11.26. 2. évfolyam, 48. szám. 4. old.
44. Hírek. //Munkács. 1885.11.19. 2. évfolyam, 47. szám. 4. old.
45. Hírek.// Munkács. 1885.06.18. 2. évfolyam, 25. szám. 2. old.
46. Köszönet.//Hivatalos Közlöny. 1914.10.15. 22. évfolyam, 21. szám. 1. old.
47. Közművelődési egyesületünk.// Munkács. 1885.06.04. 2. évfolyam, 23. szám. 1. old.
48. Magyar egyesület Beregmegyében.// Pesti Hírlap. 1883.01.31. V. évfolyam, 31. szám. 3. old.
49. Megyei Hivatalos Közlemény. //Bereg. 1883.08.19. 10. évfolyam, 33. szám. 1. old.
50. Szarka Tivadar: Jegyzőkönyv.//Bereg. 1883.08.19. 10. évfolyam, 33. szám. 1-2. old.
51. SZARKA Tivadar: Jegyzőkönyv.//Bereg. 1883.09.02. 10. évfolyam, 35. szám. 1-2. old.
52. Társadalmi mozgalmak. // Munkács. 1885.09.24. 2. évfolyam, 39. szám. 3. old.
53. Vegyes hírek. // Bereg. 1883.03.11. X. évfolyam, 10. szám. 2. old.
54. Vegyes hírek. // Bereg. 1883.04.08. X. évfolyam, 14. szám. 2-3. old.
55. Vegyes hírek. Meghívás. // Bereg. 1883.05.06. X. évfolyam, 18. szám. 2. old

MELLÉKLET

1. számú melléklet: A Beregvármegyei Közművelődési Egyesület alapszabálya (1883)

I. Az egyesület címe, székhelye és célja.

1. §. Az egyesület címe: „Bereg megyei magyar közművelődési egyesület“. A cím egyúttal az egyesület pecsétjének köriratát is képezi, középen a megye címerével.

2. §. Az egyesület székhelye: Beregszász.

3. §. Az egyesület céljai: Bereg megye nem magyar- ajkú lakói között a magyar nyelvet és a hazafias eszméket terjeszteni. A cél elérésére az egyesület kisdedóvó intézeteket és elemi népiskolákat hoz létre, esetleg a meglevőket segíyezi. A magyar nyelv tanítására vándortanítókat alkalmaz. A magyar nyelv és a hazafias szellem terjesztésében érdemeket szerzett tanítókat megjutalmazza. A szegény, szorgalmas tanulókat magyar tankönyvekkel és lehetőleg ruházattal ellátja. Az iskolai és népkönyvtárak szervezését támogatja és ilyeneket maga is létesít. Ezenkívül feladatának betöltésére minden törvényes eszközt felhasznál és erkölcsi befolyásának egész súlyával odahat, hogy a magyar nyelv és hazafias szellem a társadalom minden rétegében elterjedjen és meghonosodjon.

4. § Az egyesület céljainak elérésére egyrészt az alapítványok kamatjaiból, a rendes és pártoló tagok évi tagság-díjaiból, másrészt gyűjtések, adományok s mindennemű előadások stb. jövedelmeiből merít erőt.

II. Az egyesület védnöke

5. §. Az egyesületnek védnöke van, kit a közgyűlés szavazás által választja.

III. Az egyesület szervezete

6. §. Az egyesület önként vállalkozó tagokból alakul, kik a szándékukat kötelező aláírásokkal jelentik ki. Az egyesületbe férfi és nő egyaránt beléphet egyenlő joggal és kötelességgel.

7. § Az egyesület alapító, rendes- és pártoló valamint tiszteletbeli tagokból áll.

a) Alapító tag az, ki legalább 50 forint alapítványi összeget tesz le, vagy magát 5 egymásutáni éven át 10 forint lefizetésére kötelezi, mely kötelezettség az illető alapító halálának esetére örökösire is átszáll

b) Rendes tag az, ki kötelezi magát az egyesület pénztárába 5 egymásután következő éven át évenként legalább 2 forintot fizetni.

c) Pártoló tag az, aki az egyesület céljainak előmozdítására bármikor és bárminemű adománnyal járul.

d) Tiszteletbeli tagokat csak a központi igazgató- választmány ajánlatára a rendes közgyűlés általános szavazattal választ.

8. §. Beregmegye területén működő tanítók állásuknál fogva a tagsági díj fizetése nélkül is lehetnek az egyesület rendes tagjai.

9. §. Az egyesület tagjai illetményeiket minden év június halváig Beregszászban, az egyesület pénztáránál fizetik le, és erkölcsi kötelességeknek tekintik az egyesületet új tagokkal gyarapítani.

10. §. A tagoktól a netán hátralékban maradt tagilletmény kétszeri megintés után késedelmi kamatjaival együtt törvényes utón is behajtható.

Ha valamely rendes tag elhal és halálának évére eső járulékát az egyesület pénztárába juttatni elmulasztotta, ezen évi díj lefizetésére a netán lévő hátralékokkal együtt örököseinek kötelező kifizetni, a jövőre nézve azonban minden kötelezettség megszűnik.

A mennyiben a tagok a rendes tagsági idő 5-ik évében, előtte legalább egy hónappal írásbelileg kiléptüket az elnöknél vagy az igazgató-választmánynál be nem jelentik, további 5 évre lekötelezettek tekinthetők.

11. §. Az egyesület alaptőkéjét az alapító tagok által letett alapítványi összegek és örökhagyományok képezik; minden egyéb jövedelem az alaptőke kamatjaival együtt az egyesület közvetlen céljaira fordítható.

12. § Az egyesület ügyeit vezeti:

a) a közgyűlés;

b) a központi igazgató választmány.

13. §. A közgyűlés rendes és rendkívüli Rendes közgyűlés előleges meghívás mellett évenként egyszer, augusztus hóban tartatik. A gyűlés helyét az előző közgyűlés állapítja meg; rendkívüli közgyűlés szintén oly módon, mint a rendes, de csak akkor hívandó össze, ha a központi igazgató-választmány, vagy 20 tag úgy kívánja.

A közgyűlésen szavazati joggal bír az alapító és rendes tag. Érvényes határozat hozatalára legalább 30 tag jelenléte s ezeknek általános szótöbbsége kívántatik meg; ha egy szabályszerűen kihirdetett közgyűlés határozatképtelenség miatt megghiúsul, újabb közgyűlés hirdetendő, melyen a jelenlevők a megghiúsult közgyűlés napirendje felett — tekintet nélkül számukra — határoznak.

14. § A közgyűlés:

a) saját kebeléből 5 évre megválasztja az egyesületi elnököt, alelnököt, felügyelőt, titkárt, pénztárnokot, ügyészt és 12 tagot a központi igazgató-választmányba;

- b) elintézi a központi igazgató-választmány évi jelentését és határoz az ennek kapcsán beterjesztett indítványok és javaslatok felett. Önálló indítványok a közgyűlést megelőzőleg legalább egy nappal az elnökhöz nyújtandók be;
- c) megállapítja a jövő évi költségelőirányzatot;
- d) bizottságilag megvizsgálhatja a pénztárnok által beterjesztendő évi számadásokat, ezen bizottság jelentése fölött határoz;
- e) e megye területének azon vidékén, hol a részvét tömegesebben nyilvánul, a szükséghez képest külön vidéki köröket alakít;
- f) meghívásra bizonyos számú képviselőket választ az országos nagy gyűlésbe;
- g) működésről szóló évi jelentését a megye törvény- hatóságának bemutatja;
- h) a szükséghez képest módosítja az alapszabályokat és a 25. § értelmében az egyesület esetleges feloszlása iránt határoz.

A közgyűlés jegyzőkönyveit az elnök és az e végből nem tisztviselő és a választmányon kívül álló tagok közül 2 tag hitelesíti.

15. §. A központi igazgató-választmányt képezik: az egyesület tisztviselői és a beválasztott 12 tag.

16. §. A központi igazgató-választmány intézi az egyesület összes ügyeit s e végből negyedévenként ülést tart, elintézi az egyesületi felügyelő és a vidéki körök javaslatait, megállapítja az elnök által kiutalványozandó kiadásokat, az időközben megüresedett tisztségeket a legközelebbi közgyűlésig helyettesítés által betölti.

A központi választmány ülésein a jelenlevők szavazat-többsége dönt,

17. §. Az elnök, vagy akadályoztatása esetében az alelnök képviseli az egyesületet a törvényes hatóságok s magán személyek előtt, peres ügyekben pedig az egyesület képviselésére meghatalmazza az ügyészt. Az elnök vagy helyette az alelnök hívja össze a közgyűlést és a központi igazgató választmány negyedévi üléseit, ezeken elnököl és végrehajtja ennek határozatait; a titkár segítségével viszi az egyesület levelezéseit, átveszi az egyesülethez intézett megkereséseket és jelentéseket, s ezeket az illetékes ülések elé terjeszti; főgondnoka a pénzügyletnek, minden egyesületi okmányt aláír s utalványozza a kiadásokat.

18. §. A felügyelő készíti a felállítandó kiseddóvodák, iskolák és vándortanítások tervezetét s azt, valamint a lakosság magyarosodásának előmozdítására irányuló javaslatait a központi igazgató választmány elé terjeszti; javaslatot tesz a tanítók és tanulók jutalmazása, továbbá az iskolai és népkönyvtárak szervezése iránt; felügyel az egyesület alkotásaira s ezekről félévenként, szükség esetén többször is, a központi igazgató választmányhoz jelentést tesz.

19. §. A titkár vezeti a közgyűlés és a központi igazgató-választmány üléseinek jegyzőkönyveit s végzi az elnök által rája bízott írásbeli teendőket, A titkár évi tiszteletdíjat nyer, melyet a központi igazgató-választmány ajánlata alapján a közgyűlés határoz meg.

20. § A pénztárnok beveszi nyugta mellett a befolyó járulékokat s eszközli elnöki utalványozás mellett a kiadásokat a köz- vagy igazgató-választmányi gyűlés utasítása szerint, ezekről rendes könyvet visz és a közgyűlés által kiküldött számvizsgáló bizottság elé június végével berekesztendő okmányolt számadást terjeszt.

21. §. A közgyűlés által alakított vidéki körök az egyesület céljainak a maguk területén mentői több irányban leendő megindítása és foganatosítása érdekében évnegyedenként ülést tartanak, s javaslataikat a központi igazgató-választmány elé terjesztik, végrehajtják a területükön levő községek és iskolákban a központi igazgatóválasztmány megbízásait s ehhez működésük felől legalább félévenként jelentést tesznek. A vidéki körök tisztviselőiket saját maguk választják, ügyrendjüket a közgyűlés állapítja meg.

IV. Az egyesület megalakulása és feloszlása.

22. §. A „Bereg megyei magyar közművelődési egyesület“ Bereg megye törvényhatóságának támogatása mellett, mihelyt 100 alapító és rendes tagja van, azonnal megalakul.

23. §. Az egyesület azon esetben, ha az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a királyi kormány által a mennyiben további működése által az állam, vagy az egyesületi tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlatják vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására, különbeni feloszlás terhei alatt kötelezik.

24. §. Ha az egyesület bármi ok és körülmények miatt kénytelen lenne működését beszüntetni, vagy egészen feloszlani, akkor a társulat alaptökéjét kezelés végett Bereg megye törvényhatóságának adja át, mely az alaptőke kamatait ezen alapszabályokban körvonalozott célokra fordítja.

A feloszlás és alapszabályváltoztatás fölötti határozatokhoz az egyesület összes tagjainak 2/3 részének hozzájárulása Bereg megye törvényhatóságának jóváhagyása szükséges.

Az egyesület feloszlását s vagyona hova fordítását tárgyazó határozatok foganatosításuk előtt a magyar királyi belügyminiszter elé terjesztendők.

Forrás: A „Bereg megyei magyar közművelődési egyesület” alapszabályainak tervezete. // Bereg.

1883.02.11. X. évfolyam, 6. szám. 1. old.

2. számú melléklet: A Beregmegyei Magyar Közművelődési Egyesület tagsági díjaival hátralékban lévők kimutatása 1886 végéig

Forrás: KTÁL F. 675. op.1. od.zb. 1645. lap 47.

A Beregmegyei magyar közművelődési egyesület tagsági díjaival hátralékban lévők kimutatása 1886 (= 1889/90) végéig.

№ szám	Név	Larás	for	ke	Szaggat
1.	Bercsenyi Pál	Glasva	11	-	
2.	Berlányi István	Ménaszfalva	2	-	
3.	Bacsinovk. Mihály	N. Horvátka	2	-	
4.	Polinyay József	Glasva	2	-	
5.	Rudinovszky Imre	Kövesd	2	-	
6.	Eisenberg Eudámmel	Polyánka	2	-	
7.	Eugel Sámuel	Polyánka	11	-	
8.	Szevics Antal	F. Karaszi	11	-	
9.	Hadnagy György	Medenac	11	-	
10.	Skabar János	Dubi	4	-	
11.	Usovay Lőrinc	Glasva	2	-	
12.	Kapitány Leiza	Dubroka	2	-	
13.	Kalimics Iván	P. Rosztota	8	-	
14.	Keppler Károly	Glasva	4	-	
15.	Komáromi István	Glasva	2	-	
16.	Komlóssy Déla	Glasva	3	-	
17.	Kuzsik Iván	Polyánka	2	-	
18.	Komlóssy Délint	Komlósi	2	-	
19.	Lang József	Glasva	2	-	
20.	Mausloft Leó	Pilke	4	-	
21.	Mercanics András	Glasva	4	-	
22.	Pavuk Antal	Polyánka	2	-	
23.	Rosner Sándor	Dubroka	4	-	
24.	Szarka Váncsly	Kisfalva	2	-	
25.	Szucsak Lajos	Hátmez	8	-	
26.	Steinberger Sándor	Dórt	2	-	
27.	Steinberger Péter	Dórt	2	-	
28.	Tóth Lajos	Glasva	6	-	
			összesen	91	for.
			az az	kilencvenegy	forint.
Elhalálásuk folytán a tagok sorából töröltettek:					
1.	Dobos Elek	Glasva	3	-	
2.	Yrák János	Deőgabányfalva	4	-	
Beregcsán, 1887 évi augusztus hó 13-án					
kiadta: Oklaaskymány e. fejeletés.					